SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
5/2017
4. február 2017

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ZÁPAS O NAŠE SLOVENSKÉ DEJINY A JAZYK NEUSTÁVA Strana 4.

NOVÁ AMERICKÁ HRA O LÁKAVÉ RUSKO Strana 5.

LITERÁT BENJAMÍN ŠKREKO O SVOJOM VZŤAHU K TRNAVE Strana 6.

VYZNAMENANIA BY NEMALI SPOLOČNOSŤ ROZDEĽOVAŤ Strana 9.

PROFESOR HVEZDOŇ KOČTÚCH VERIL V BUDÚCNOSŤ SLOVENSKA Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Najstarší spolok, ktorý šíril slovenský jazyk a literatúru, Slovenské učené tovarišstvo alebo Tovarišstvo literného umenia, vznikol v Trnave v roku 1792, teda pred 225 rokmi. Pred ním nielen na Slovensku, ale ani v celom Uhorsku nijaká podobná ustanovizeň neexistovala. Je dobré si pripomenúť, že u nás bol už v 18. storočí hlad po vzdelaní. Nepochybujem o tom, že aj v súčasnosti sú medzi mladými takí, ktorí sa učia radi a naučené aj vedia zužitkovať.

No nie je všetko ideálne. Vieme žiakov a študentov motivovať na to, aby si obľúbili predmety, ktoré zdanlivo nie sú prakticky využiteľné? Mnohí absolventi slovenského školského systému si minulosť procesu vyučovania a v rámci neho napríklad hodiny dejepisu pamätajú ako povinné memorovanie historických dátumov a mien osobností či názvov udalostí bez toho, aby nachádzali v tajomných zákutiach historických dejov aj prirodzené súvislosti.

V dnešnom zrýchlenom čase, náročnom na zvládnutie množstva učiva, je to vari ešte horšie. Nemožno sa čudovať, ak naši mladí nedostanú v škole to, čo sa nazýva historická pamäť. Nemuseli by možno poznať presné dátumy, ale mali by vedieť, o čo išlo. Treba pripomenúť, že učiť kohokoľvek dejepis bez toho, aby poznal aj zemepis, je zbytočné. Každé učenie sa učiva naspamäť znamená aj jeho následné rýchle zabudnutie, čo je problém na mnohých našich školách – od základných až po vysoké.

Mnoho detí pôsobí na hodinách dejepisu veľmi pasívne. Iba čakajú, čo sa stane, nevyvíjajú iniciatívu a sú dosť nesamostatné, hovorí učiteľ, ktorý chce, aby jeho práca mala význam. Podľa neho deťom stačí, aby pochopili, prečo sa veci diali a dať si ich do súvislostí. Netreba, aby sa učili naspamäť všetky fakty. Usiluje sa každú tému prepájať so súčasnosťou, aby to deti aj viac bavilo. Veď práve poučenie pre súčasnosť je podľa neho ten najväčší prínos dejepisu.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2017005

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
05
9 770862 882007

V triedach nesmú chýbať hodnoty a tradície duchovnej podstaty národa

Beh na dlhé trate v školstve

Ľudovít ŠTEVKO – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Príčina súčasnej krízy školstva a vzdelania, ktorú na Slovensku zažívame posledné štvrťstoročie, nespočíva len v nedostatku peňazí – súvisí s krízou hodnôt, s krízou kultúry a morálky. Ak tieto pojmy obchádzame, ak v školskom systéme uprednostňujeme len ekonomické potreby a glorifikujeme trh, môžeme v praxi uspieť len v krátkom časovom horizonte, ale do budúcnosti nám hrozí, že vytvoríme jednostrannú spoločnosť, neschopnú riešiť vlastné problémy, plochú spoločnosť, izolovanú od kultúrnych hodnôt a tradícií, na ktorých stojí naša duchovná podstata, naše národné bytie.

Testovanie funkčnej gramotnosti žiakov podľa OECD (tzv. PISA), ktoré od roku 2000 zisťuje výsledky vzdelávania z pohľadu požiadaviek trhu práce, vytvára vraj obraz úspešnosti škôl a štátov v oblasti vzdelávania. Otázkou je, či tento obraz so štandardizovanými otázkami vystihuje aj individuálne vlastnosti testovaných žiakov, ich skutočnú kvalitu, schopnosť stáť na vlastných nohách.

■ PRETEKY O UMIESTNENIE

V prestížnom britskom denníku The Guardian vyšla kritická stať s názvom OECD a testy PISA škodia vzdelaniu po celom svete, pod ktorú sa podpísali poprední odborníci z celého sveta z oblasti pedagogiky, psychológie i didaktiky. V tomto článku, vlastne otvorenom liste, je predmetom kritiky najmä fakt, že výsledky jednostranne zameraných a pochybných testov vedú k nezmyselnej súťaži vo vzdelávaní medzi jednotlivými štátmi.

Výsledky testov ako súčasť správ o stave školstva médiá fetišizujú: krajiny na horných priečkach rebríčka sú dávané za príklad a tie na spodku sú vystavené kritike. Odborníci z Guardianu sa domnievajú, že testy sú pochybné preto, lebo sa v nich uplatňuje len ekonomický prístup k vzdelaniu a potláčajú sa nemerateľné kvality, ku ktorým patria morálne a občianske kritériá, vzdelanosť v kultúre, umení a histórii či iné individuálne schopnosti a vedomosti jedincov.

Slovenské školstvo by malo prejsť od memorovania k vzdelávaniu pre život.

■ NEŽELANÝ PARADOX

Testy PISA zaviedli do školstva nechcený paradox – učitelia pripravujú žiakov viac na testovanie, ale menej na život. Ekonomický a trhový prístup k školskému vzdelávaniu je pre tieto jednostranné metódy príznačný, veď za nimi stojí OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. Ukazuje sa však, že pre zvyšovanie kvality vzdelávania nie sú rozhodujúce len peniaze, aj keď sa bez nich nezaobíde nijaký školský systém. Slovenská republika od roku 2005 podstatne zvýšila objem financií na jedného žiaka základnej a strednej školy z 3,5 tisíca USD v roku 2005 na 5,9 tisíca USD v roku 2013. Na výsledkoch testov PISA sa to nijako neprejavilo – na Slovensku boli výsledky po každej trojročnej perióde testovania horšie!

Metóda financovania školstva formou dotácií na žiaka má jednu negatívnu stránku, ktorá vplýva na kvalitu vzdelávacieho procesu. Vedenie školy má totiž záujem na tom, aby bol v škole čo najvyšší počet žiakov (viac žiakov, viac peňazí) a zároveň aby každý žiak prechádzal hladko z ročníka do ročníka. Jednoducho, študent musí prospievať aj za cenu znižovania úrovne vzdelania.

■ POVINNÉ VZDELÁVANIE

Pravdaže, slovenské školstvo je dlhodobo podvyživené, učiteľské platy nízke, preto sa treba zamyslieť nad efektivitou finančných investícií vložených do školstva. Krátkodobé riešenia na jedno volebné obdobie doteraz nič nepriniesli. Minister školstva Peter Plavčan pripravil s tímom odborníkov doteraz najväčšiu reformu vzdelávania s perspektívou jej ukončenia do desiatich rokov. Povinná školská dochádzka sa má zmeniť na povinné vzdelávanie, ktoré sa má začať už v piatich rokoch. Orientačné testovanie piatakov a deviatakov zostane zachované, ale nebudú sa už zostavovať rebríčky škôl. Ambiciózny Plavčanov program rozvoja výchovy a vzdelávania na dvadsiatich stranách ráta so skvalitnením prípravy učiteľov a s princípom individuálneho prístupu ku každému dieťaťu. V školstve sa začal beh na dlhé trate.

3 OTÁZKY PRE: Ľudovíta HAJDUKA, riaditeľa Štátneho pedagogického ústavu

Štátny pedagogický ústav oslavuje sedemdesiatku

● Štátny pedagogický ústav nesie názov od prvého januára 1994, keď ho po vzniku samostatnej Slovenskej republiky zriadilo Ministerstvo školstva a vedy SR zlúčením Ústredného metodického centra a Výskumného ústavu pedagogického v Bratislave. Ako si toto výročie pripomeniete?

Medzinárodnou vedeckou konferenciou, na ktorú sme pozvali viaceré osobnosti z akademického prostredia, z inštitúcií, s ktorými spolupracujeme na prospech vyššej kvality výchovy a vzdelávania v základných a stredných školách.

● Pripravuje Štátny pedagogický ústav v tomto roku nejaké zmeny pre základné a stredné školy?

Pracujeme na tom, aby sa školy samy rozhodli, či bude pre nich angličtina prvý cudzí jazyk. Štátny pedagogický ústav predložil rezortu školstva návrh alternatívneho rámcového učebného plánu pre základné školy, ktorý stanovuje angličtinu za povinný cudzí jazyk, ale školy si budú môcť druhý cudzí jazyk zvoliť podľa vlastného uváženia, potrieb regiónu a vyučovať ho s vyššou časovou dotáciou, aby mohli v budúcnosti maturovať na úrovni porovnateľnej s prvým cudzím jazykom. Súčasne naše celoslovenské predmetové komisie v spolupráci s ministerstvom školstva pripravili návrhy na nové cieľové požiadavky pre našich maturantov.

● Odkedy ste sa stali riaditeľom ŠPÚ, spolupracujete s inými inštitúciami na otázkach výchovy k zdravému vlastenectvu a podpory zahraničných Slovákov...

Spolu s ÚSŽZ sme podpísali Memorandum o spolupráci, ktoré vymedzuje spoločné styčné body. V prvej etape kooptujeme do pracovných komisií obidvoch inštitúcií svojich členov, v druhej etape vytvoríme krajanskú komisiu pre voliteľný predmet s tematikou krajanov žijúcich v zahraničí, ktorým tiež poskytneme knihy, učebnice, didaktickú a metodickú pomoc.

Zhovárala sa Irena BERKOVIČOVÁ
Foto: archív

V SNN 6/2017 SI PREČÍTATE

- J. Krempaský: Kresťanská filozofia koreluje s výsledkami vedeckého bádania vo fyzike
- Vytrhnú navrhované poplatky u lekárov slovenské zdravotníctvo z neefektívnosti a biedy?
- Sedem oravských obcí si vydýchlo – majú zdravý vzduch aj lepšie životné prostredie

Slovenským patriotom prekáža protištátne pôsobenie mimovládok

Generál na koberčeku u prezidenta

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ministerstvo vnútra SR

Občania veľmi citlivo vnímajú pôsobenie rozličných mimovládnych organizácií na Slovensku, najmä tých, ktoré sú financované zo zahraničia. Podobná situácia je aj v médiách. Po roku 1989 nejestvoval súkromný kapitál, a tak sa ich poľahky zmocnili viaceré zahraničné mediálne domy. Jedni aj druhí v princípe fungujú tak, že zamestnávajú a platia dosť „protislovenských prostitútok“. Toto spojenie použil slovenský premiér na novinárov. Ale tí sa v podstate nelíšia od zamestnancov cudzích mimovládok, pretože často sú s nimi v úzkom spojení. Slovenským patriotom ich protislovenská politika prekáža a začínajú sa ozývať.

V minulých dňoch vyvolalo rozruch vyhlásenie skupiny členov združenia Neformálne ekonomické fórum (NEF) Hospodársky klub a jeho Medzinárodného mierového výboru. Verejnosti sa v ňom prihovárajú napríklad takto: „Skutočne sme sa všetci vďaka korporátnym médiám a tzv. slniečkarom stali v úvodzovkách takými ostýchavými a v podstate zbabelými, že sa zdráhame jednoducho nazvať hlupáka hlupákom, podliaka podliakom, parazita parazitom? Asi nie.“

■ **OTVORENE O OHROZENIACH**

A nasleduje dištancovanie sa od islamizácie spoločnosti na náboženskom základe, lebo ako píšu signatári, „to sú rečičky, pričom vzhľadom na situáciu je čas konečne dospieť k rozhodnutiu, aby sme sa vzájomne ako druh homo nevyhubili“. O súčasnej migrácii tvrdia, že to „je precízne politicky a mediálne organizovaný stret s našou európskou kultúrou“, a keďže „vzťah ekonomika a politika je neoddiskutovateľný“, preto „je úlohou nášho klubu, aby sme v otvorenej diskusii určovali smerovanie vývoja kultúry našich členov, životný štýl a logiku vedenia nášho sociálneho správania“. Signatári tvrdia, že „ekonomický dosah migrácie je reálny jav a treba ho preskúmať“. Nezostali len pri konštatovaniach, ale navrhujú aj riešenie.

■ **ŽEBY KONŠPIRÁCIA?**

Pod vyhlásením je podpísaný bývalý minister práce, sociálnych vecí a rodiny Vojtech Tkáč či prezident Policajného zboru SR Tibor Gašpar. Práve proti T. Gašparovi vyjadrili pohoršenie mimovládne organizácie i mainstreamové médiá a prezident republiky Andrej Kiska si ho pozval „na koberec“. Prezidentov hovorca Roman Krpelan označil vyhlásenie NEF Hospodárskeho klubu o migrácii za „plné pochybných konšpiračných tvrdení a dezinformácií“.

Policajný prezident Tibor GAŠPAR je v centre pozornosti viac, ako by mu bolo milé.

A. Kiska sa o tejto iniciatíve vyjadril: „Dôveru v prácu polície ovplyvňuje aj to, ako vystupujú a akými názormi sa prezentujú jej najvyšší funkcionári. Očakávam, že pán Gašpar verejnosti vysvetlí, prečo podpísal toto vyhlásenie.“ Generál Gašpar sa však o schôdzke vyjadril veľmi stroho: „Bol som na stretnutí, to je všetko.“ Kiska aj Gašpar predstavujú verejne činné osoby. Ich osobnostná výbava je však diametrálne odlišná. T. Gašpar sa podpísal pod dokument javiaci, v dnešnej opatrníckej terminológii, známky politickej nekorektnosti. Inými slovami – pravdivý. Prezident republiky sa zasa zastal jeho kritikov z mimovládok. Kto ich rozsúdi?

Vláda odmietla zdieranie občanov neúmernými cenami za energie

Vinník je známy a jeho budúcnosť neistá

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) podpísal rozhodnutia, ktoré vrátia ceny energií do roku 2016. Oznámil po rokovaní vlády SR jej predseda Robert Fico. V otázke zotrvania Jozefa Holjenčíka na poste predsedu ÚRSO je podľa jeho slov „otázka politicky otvorená“. Prioritou sú teraz občania, teda riešenie zmätku, ktorý vznikol pri stanovovaní cien energií na tento rok.

„Na minulom zasadnutí vlády v stredu (18. 1.) oznámil predseda ÚRSO, že regulačný úrad pristúpi sám k zmene cenových rozhodnutí, ktoré boli urobené pre Stredoslovenskú energetiku (SSE). Rovnako tiež, že pristúpi k zmenám cenového rozhodnutia, pokiaľ ide o distribúciu plynu, pretože toto rozhodnutie sa dotýka celého územia SR. V stredu 25. januára ÚRSO podpíše cenové rozhodnutia, ktoré v prípade elektrickej energie na území stredného Slovenska, v pôsobnosti SSE, idú na úroveň roka 2016,“ povedal na tlačovej konferencii po skončení rokovania ministrov vlády predseda kabinetu ministrov Robert Fico.

■ **PLYN CELOPLOŠNE**

Pri plyne sa cenové rozhodnutie ÚRSO bude podľa predsedu vlády týkať celého územia Slovenska. „Ruší sa teda rozhodnutie, ktoré bolo prijaté a ktoré cez fixné náklady spôsobilo nárast ceny plynu, na čo nie je žiadny dôvod, pretože ceny elektrickej energie aj plynu nestúpli. Toto rozhodnutie bude taktiež postavené na kritériách roka 2016,“ zdôraznil po rokovaní vlády premiér a dodal: „Dnes som požiadal predsedu ÚRSO aj o vysvetlenie týkajúce sa (pitnej) vody. Informoval ma, že vodárenské spoločnosti urobili v niektorých prípadoch chyby pri zaraďovaní svojich zákazníkov do odberných skupín. Bol však vo vzťahu k vodárenským spoločnostiam daný veľmi tvrdý metodický pokyn, chyby sa naprávajú, pretože nie je žiadny dôvod, aby prišlo k zvýšeniu ceny za vodu,“ zdôraznil predseda vlády. Pri cenotvorbe za odber vody tento rok došlo novinke alebo k novinkám, ktoré v konečnom dôsledku zapríčiňujú zdraženie vody pre malých odberateľov a jej zlacnenie pre veľkých. Taktiež pribudla

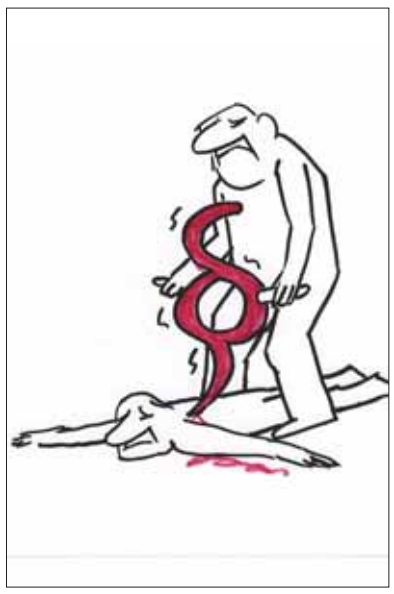

fixná zložka ceny za vodu – platba za prietokový vodomer.

■ **RUŠNO V KOALÍCII**

„Vzal som na vedomie politické vyhlásenie koaličného partnera (SNS – pozn. red.). Najskôr musíme vyriešiť problém, ktorý tu vznikol. Na prvom mieste sú ľudia, ceny energií, faktúry. Toto musíme v tomto okamihu riešiť. S koaličnými partnermi si sadneme a budeme túto požiadavku objektívne riešiť. V tomto okamihu je pre nás prioritné vyriešiť zmätok, ktorý vznikol cenovými rozhodnutiami. Otázka je teda politicky otvorená,“ odpovedal premiér na novinársku otázku, či Jozef Holjenčík zostane vo funkcii predsedu ÚRSO.

Už v polovici januára vyslovila vláda „zásadný politický nesúhlas“ s regulačným rámcom v energetike na rok 2017. Rozhodnutiami ÚRSO na rok 2017 poplatky výrazne stúpli – v prípade elektrickej energie to boli tzv. poplatky za ističe, pri plyne bol zmenený pomer medzi fixnými a pohyblivými platbami. Výsledkom bolo, že zálohové platby sa výrazne zvýšili napriek tomu, že cena komodít (elektriny, plynu) klesá.

VŠIMLI SME SI

„Premiér Robert Fico na spomienkovej slávnosti v obci Cígeľ 21. januára nazval prezidenta prvej Slovenskej republiky Jozefa Tisa vojnovým zločincom. Podľa mnohých vyjadrení slovenských historikov – napríklad M. Ďuricu, F. Vnuka alebo iných – v nijakom relevantnom zozname vojnových zločincov sa meno Jozef Tiso nenachádza. V žiadnom zo susedných štátov neoznačujú svoje historické osobnosti z obdobia druhej svetovej vojny prívlastkom ´vojnový zločinec´, ak to tak nie je.

Jozef Tiso vojnový zločinec?

Dokonca na Ukrajine skutočného vojnového zločinca S. Banderu oslavujú ako národného hrdinu a stavajú mu sochy. Je skutočne zarážajúce, že celá Európska únia to prehliada a ticho akceptuje. Iba Slováci akoby stále trpeli národným sebaobviňovaním a neúctou k vlastnej histórii. Akoby stále platil výrok smutne známeho Bélu Grünwalda: Slováci sú (...) stelesnením poníženosti. Oceniť treba prejav premiéra na rokovaní európskych sociálnodemokratických strán, kde vyzval na skončenie s tzv. politickou korektnosťou. Práve politická korektnosť spôsobila, že jej nositelia akékoľvek iné kritické názory, ktoré im nevyhovujú, označujú za populistické, extrémistické a fašistické,“ napísal do našej redakcie publicista a člen Matice slovenskej od roku 1990 Ivan Lužák.

Poznámka redakcie: *Redakcia Slovenských národných novín sa vždy objektívne stavala k tzv. bielym miestam slovenskej histórie. Práve nejasné a mnohokrát i odporujúce si hodnotiace úsudky slovenských historikov na komplikované obdobia slovenskej histórie spôsobujú nedorozumenia v slovenskej spoločnosti. Aj prezident prvej Slovenskej republiky Jozef Tiso patrí medzi nie celkom objasnené historické osoby. Je to predovšetkým otázka na slovenských historikov, či už matičných, alebo zo štátnej Slovenskej akadémie vied či iných nezávislých, aby sa konečne stretli a pripravili historicko-vedeckú konferenciu aj o Jozefovi Tisovi.*

(red)

Železiarov v Košiciach zrejme čaká zmena firemného emblému

Ďaleký východ hľadá partnerov v Európe

Nástup prezidenta Donalda Trumpa do úradu najvyššieho predstaviteľa USA začína meniť mapu tradičných ekonomických tokov medzi ekonomickou veľmocou Ďalekého východu – Čínskou ľudovodemokratickou republikou, a západným svetom. Osoh z toho môže mať aj Slovensko.

Jedno z prvých rozhodnutí nového prezidenta USA bolo zrušiť Transpacifické partnerstvo, známe v zmluvnej podobe pod skratkou TPP. Túto obchodnú dohodu s dvanástimi tichomorskými krajinami vláda Baracka Obamu uzavrela pred rokom, Kongres dokument ešte neratifikoval. Dohoda sa netýka až tak priamo Číny, ale jej stroskotanie určite zmení východný export na Západ, čínsky vývoz nevynímajúc.

Donald Trump však urýchlene pripravuje kroky, ktoré budú priamo súvisieť aj s hospodárskymi záujmami Pekingu. Aj pred voľbami niekoľkokrát opakoval, že má veľké výhrady i voči severoamerickej dohode o voľnom obchode (NAFTA) a voči členstvu Číny vo Svetovej obchodnej organizácii (WTO). Dohody vraj uberajú Američanom pracovné miesta. Zatiaľ čo zmluvy dohodnuté Barackom Obamom intenzívne podporovali americkí podnikatelia, tentoraz Čína horúčkovito hľadá odbytiská v bezpečnejších „vodách“ európskeho hospodárstva.

Nie je to však jediný dôvod. Záujem Číňanov sa zintenzívnil aj v predtuche ďalšieho rázneho rozhodnutia Donalda Trumpa – má ním byť zrušenie plánovanej transatlantickej dohody TTIP. Pôvodne išlo o obrovské zámery hospodárskej spolupráce medzi USA, Európou a Kanadou.

ČO INÍ NEPÍŠU

Z veľkých plánov zrejme zostane iba kooperačná spojnica Kanada – Európska únia.

Pre čínskych investorov sa teda logicky stávame zaujímavými aj my. Dokazuje to ešte neskončený boj o železiarne v Košiciach, kedysi Východoslovenské, neskôr US Steel a v budúcnosti možno oceliarskeho giganta – už v čínskych rukách, porovnateľného výkonmi a objemami napríklad s Voestalpine.

O železiarne v Košiciach mali záujem viacerí uchádzači, ale nikto nedokázal ponúknuť sumu 1,4 miliardy eura tak ako práve Číňania. Konkrétne spoločnosť He Steel Group, ktorá kúpila aj železiarne v srbskom Smedereve. Tie do roku 2012 vlastnili práve Američania. O potenciálnom kupcovi je zaujímavá aj skutočnosť, že už avizoval znižovanie stavu THP zamestnancov v železiarňach a zrejme až tak výrazne neklesne počet zamestnancov vo výrobe, čo by bola pre región celkom dobrá správa. Ak však He Steel Group má záujem v Košiciach urýchlene vybudovať oceliarsky gigant, schopný konkurovať aj zavedeným európskym firmám, potom v perspektíve pôjde o dobrý obchod pre Slovensko. Ak sa pripočíta aj sekundárny synergický efekt v ekonomike, pre nás asi niet lepšej správy ako to, čo sa rozhodol nepodpísať novozvolený prezident USA.

Štefan ZLATOŠ
Foto: archív autora

Internetoví trolovia proti Matici

Maroš SMOLEC

Po tom, ako sa na verejnosti objavili informácie o udelení kapitánskych výložiek predsedovi parlamentu A. Dankovi, otvorila sa na Slovensku Pandorina skrinka nenávisti. Pravdoláskari, slniečkari, neoliberalisti, neomarxisti, zástupcovia tretieho sektora, platení zahraničím, sa vyfarbili. Ich kampaň proti vládnym politikom prekročila hranice únosnosti.

Občania voliči majú právo vyjadriť svoj kritický názor. Ústava garantuje slobodu slova. Politici musia zniesť kritické výhrady aj v súvislosti s povyšovaním vládnych politikov v hierarchii armádnych hodností. Verejná kritika nemôže vyzývať do otvorených konfliktov pri používaní tých najhrubších vulgárnych výrazov slovenského jazyka. V súčasnej politickej klíme je udelenie kapitánskych výložiek A. Dankovi nepodstatnou premenou na slovenskom politickom kolbišti. A rovnako – marginálna – skupina občanov s prezývkou bratislavská kaviareň tým verejne prezentovala svoj vzťah k Slovensku. Deštrukcia štátnosti aj formou nevyberaných útokov na vládnych politikov je ich diverzným spôsobom politického boja. Útočiť od chrbta, nečakane, zákerne. V internetových diskusiách na sociálnych sieťach zarezonovali nielen spomínané nadávky, ale aj vyhrážky fyzickým násilím, ba dokonca likvidáciou. Adresátom týchto atakov bol v prvej línii šéf parlamentu a jeho Slovenská národná strana. Národniari boli nútení dokonca dočasne stiahnuť svoje kontá na sociálnych sieťach, aby sa nenávisť nešírila ďalej. Ako dôvod uviedli: „Na Slovenskú národnú stranu sú z viacerých strán vyvíjané rôzne systematické útoky. Politika, ku ktorej sa SNS hlási a ktorú bude aj naďalej viesť, nemôže obsahovať žiadne formy extrémizmu, nenávisti a vulgárnosti v akejkoľvek podobe. Extrémistická politika, ktorá sa dostáva prostredníctvom sociálnych sietí do spo-

KOMENTÁR

ločnosti, je pre Slovenskú národnú stranu neprijateľná a neprípustná. Nebudeme sa podieľať na akomkoľvek šírení tejto agresivity a vulgárnosti. Slušnosť diskusie prekročila akúkoľvek hranicu, kde celá diskusia bola najmä o vulgarizmoch a fyzickom vyhrážaní sa. Stále dochádza aj k výhražným anonymným útokom na jednotlivé osoby, ktoré pracujú pre SNS.“ Pri takýchto prejavoch extrémizmu by mali spozornieť aj orgány činné v trestnom konaní.

Terčom útoku sa stala i Matica slovenská, pretože nemlčala. Zverejnila svoje stanovisko, v ktorom kritizovala stúpajúcu agresivitu tzv. bratislavskej kaviarne: „Matica slovenská ako národná ustanovizeň, ktorej úlohou je aj spájať Slovákov a Slovenky v mene kultúrneho dedičstva a odkazu našich predkov, je ZNEPOKOJENÁ aktuálnymi aktivitami skupiny občanov a médií, ktoré sa považujú za jediných vykladačov pravdy, demokracie a slušnosti. Najnovšie sa agresívne útoky vzniesli proti oficiálnym predstaviteľom Slovenskej republiky aj iných štátov. Slovenský herec Juraj Kemka v relácii Štefana Hríba Pod lampou hrubo urážal viacerých politikov. Premiéra SR Roberta Fica nazval ‚chudákom‘, predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Andreja Danka ‚zmrdom‘, prezidenta Českej republiky M. Zemana ‚chrapúňom‘ a prezidenta Ruskej federácie V. Putina ‚vrahom‘. Následne Denník N na svojom webovom sídle uverejnil fotomontáž, v ktorej A. Danka označil tým najhrubším výrazom spomedzi nadávok slovenského jazyka. Vyjadrenia predstaviteľov tzv. bratislavskej kaviarne sú stále agresívnejšie a vyvolávajú v slovenskom národe nepriateľskú atmosféru, smerujúcu k podpore násilných prejavov. Ich konania presahujú nielen etické hranice, ale aj trestnoprávnu zodpovednosť.“ Reakcia nenechala na seba dlho čakať. V deň zverejnenia stanoviska (piatok, 20. 1. 2017) na webovej stránke www.matica.sk jej návštevnosť stúpla desaťnásobne. Pod vyhlásením sa objavilo vyše päťdesiat komentárov – no väčšinou kritických práve na adresu Matice slovenskej. Naše konanie komentovali návštevníci, ktorí nikdy pred tým matičnú stránku z IP adresy svojho počítača nenavštívili. Odkiaľ sa o stanovisku dozvedeli? Je zrejmé, že ich niekto inicioval na negatívnu kampaň proti Matici. Organizátor prebudil svojich internetových trolov.

Slniečkari si však neuvedomili, že svojou aktivitou na webovej stránke Matice šírili po sociálnej sieti jej stanovisko rýchlosťou svetla. Napokon stanovisko získalo takmer tisíc pozitívnych zdieľaní. Mimochodom, na iných nezávislých portáloch stanovisko Matice malo desaťtisícovú čitanosť a stovky podporných komentárov. To boli prirodzené reakcie čitateľov – nie ako neprirodzená kampaň trolov na matičnom webe.

Politické zombie strašia Trumpa

Ľudovít ŠTEVKO

List sedemnástich európskych expolitikov novozvolenému prezidentovi USA je svojím podliezavým štýlom hoden zápisu do análov stredovekých vazalských prosbopisov. A nielen to. Vyvoláva atavistických duchov vojny, ak nie horúcej tak aspoň studenej. O liste ako prvý informoval denník The Washington Post, ktorý uviedol aj mená jeho signatárov: bývalých, už zabudnutých prezidentov, premiérov, ministrov či poslancov. Medzi nimi figuruje Estónec, Lotyš, Litovec, Bulhar, Rumun, Maďar, Poliak, dvaja Česi a jeden Slovák. Nevieme, ako sa títo ľudia našli a kto bol iniciátorom prosbopisu. Alexander Vondra, Mikuláš Dzurinda, české knieža Schwarzenberg alebo exminister zahraničných vecí Poľska Radoslaw Sikorski... Nech je, ako chce, signatári listu sú ľudia, ktorých spája nevraživosť k Rusku a osudová náklonnosť k zámorskej veľmoci.

„Keď nás Amerika v minulosti vyzvala, išli sme s ňou. Boli sme s Vami v Iraku. Boli sme s Vami v Afganistane. Spoločne sme podstupovali riziko; obetovali sme spoločne

POZNÁMKA

synov a dcéry,“ píše sa v liste. Nik ani len netuší, ako obetoval svojich potomkov Dzurinda alebo Schwarzenberg na oltár spoločného „mierového ťaženia“ pri bombardovaní Belehradu a Bagdadu. Záverečná pasáž je srdcervúca: „Zjednotení sme viacej ako len partner voči chorobnej ruskej kleptokracii. Desiatky rokov naša zjednotená aliancia bola baštou európskej bezpečnosti. Apelujeme na našich amerických priateľov, aby posilnili, nie oslabili naše transatlantické väzby. Ukrajina potrebuje podporu; štáty v prvom slede na frontovej línii potrebujú vašu vernosť a pevnosť.“ Zvláštne je, že signatári vyzývajú transatlantických priateľov podporiť frontovú líniu, na ktorej už cvičia na hraniciach Ruska americké vojská. Čím treba ešte podporiť štáty v prvom slede? Tanky a lietadlá NATO tam už operujú. Chýbajú ešte jadrové zbrane?

Paradoxné je, že signatári listu favorizovali pred voľbami v USA Hillary Clintonovú, zatracovali Donalda Trumpa a po voľbách vymenili tričká. Teraz sa podlizujú novému pánovi ako mopslíky. Nie je od veci pripomenúť si aspoň niektoré zlomky z hanebného konania charakterov podpísaných pod výzvou. Radoslaw Sikorski, donedávna šéf poľskej diplomacie a potom maršálek Sejmu, musel opustiť prvý post po výroku, že Vladimír Putin v roku 2008 navrhoval rozdeliť Ukrajinu medzi Rusko a Poľsko. Bola to bohapustá lož a vtedajšia premiérka Ewa Kopaczová ho odvolala z funkcie. Pre odvolanie z druhého postu sa mu stalo osudné zverejnenie nahrávky z istej varšavskej reštaurácie, v ktorej svoj vzťah k USA vulgárne prirovnal k orálnemu sexu.

A treba zvlášť pripomínať slová a činy Mikuláša Dzurindu, Porošenkovho poradcu, horlivého vykonávateľa vôle amerických prezidentov G. Busha a B. Clintona, ktorí otvorili Pandorinu skrinku vojnového zla vo svete? Dzurinda išiel vo svojej platonickej láske k Bushovi tak ďaleko, že si na Úrade vlády dal postaviť za dvestotisíc korún napodobeninu kozuba z jeho pracovne v Bielom dome. List sedemnástich expolitikov prezidentovi USA nebol prvý v novodobej histórii. Podľa Washington Post aj v roku 2009 išla do Washingtonu podobná výzva Barackovi Obamovi. Pod prosbopisom boli vtedy mená: Václav Havel, Saša Vondra, Karel Schwarzenberg, Martin Bútora, poradca súčasného prezidenta Kisku, a medzinárodne známy exportér farebných revolúcií Pavol Demeš. Nuž, história nie je matkou múdrosti – len sa slepo opakuje.

SPOZA OPONY

Prečo v Moskve píšu do Devína

Dušan D. KERNÝ

Ruština, o tom vari málokto pochybuje, je nielen veľkým slovanským, ale aj svetovým jazykom. V niektorých štátoch Európskej únie je ruština jazykom dovedna niekoľkých miliónov ľudí. Za všetko azda hovorí reklama na ruské tovary, ktoré dostať v Nemecku. Alebo reklama na desiatky a desiatky najrozličnejších podujatí, divadelných predstavení, muzikálov, zábavných programov v nemeckých mestách, kam prichádzajú najznámejší umelci z Ruskej federácie. Reklama v ruštine, ktorá láka z televíznych obrazoviek potenciálnych zákazníkov či inzerentov, sa opiera o pozoruhodné reklamné heslo –v Nemecku vás čaká dva a pol milióna solventných zákazníkov. Samozrejme, reklama má na mysli ruských či ruskojazyčných.

Kým v Nemecku nie je ruština takou bariérou, ako by sme si mysleli, inak je to na Ukrajine v súvislosti s pripravovaným zákonom, ktorý monopolizuje postavenie ukrajinčiny. Kritici to považujú nie neprávom za praktický zákaz používania ruštiny, okrem iného napríklad koniec ruskojazyčných divadiel na Ukrajine.

Aj v týchto súvislostiach sa azda dá pri pohľade zvonka pozrieť na to, ako prelomová slovensko-ruská iniciatíva rozširuje vzájomný priestor dvoch slovanských jazykov, dvoch slovanských kultúr. Keď pred dvoma rokmi bola v Bratislave známa slovakistka, literárna vedkyňa prof. Alla Germanovna Maškovová, na pôde Literárneho informačného centra s prispením jeho generálnej riaditeľky romanistky Miroslavy Vallovej sformulovali dovedna iniciatívu prezentovať slovenskú literárnu kultúru v ruskom jazyku vydávaním almanachu Devín, ktorý sa bude opierať o aktivitu Spoločnosti Ľudovíta Štúra. Myšlienka sa stala skutkom aj vďaka podpore slovenského veľvyslanectva, osobitne riaditeľa Slovenského inštitútu v Moskve Jána Šmihulu. Najvýraznejšie svedectvo o tom pre čitateľa SNN podal Juraj Sarvaš. Nebola to náhoda, že práve on, ktorý toľko robí pre šírenie známosti štúrovských ideí, bol prvým hosťom Štúrovej spoločnosti v Moskve.

Teraz však už má potenciálny ruský čitateľ prístup k druhému vydaniu Almanachu Devín, prvé číslo sa stalo vyhľadávaným, podľa slov Jána Šmihulu u ruských tlmočníkov a prekladateľov zo slovenčiny, ktorí majú pravidelné stretnutia, semináre na pôde inštitútu, ako aj u poslucháčov kurzov slovenského jazyka. Almanach Devín prispieva k rastu záujmu o Slovensko, jeho kultúru, literatúru, prispieva k slovensko-ruských kultúrnym vzťahom –jednoducho k záujmu o slovenský život, a je prekladateľskou dielňou, ktorá sprístupňuje mnohé texty, ktoré by sa inak k ruskému čitateľovi nedostali.

V desiatich kapitolách almanachu, ktorý vyšiel na 230 stranách, sa prelína skúsenosť osobností tak zo slovenskej, ako i z ruskej strany. S dojatím možno čítať spomienky špičkovej prekladateľky zo slovenčiny Niny Šulginovej. Majú názov Minulé, ktoré je stále so mnou. Je to o takmer polstoročnej známosti so slovenskou literatúrou, Nina Šulginová spomína, ako vďaka slovenským spisovateľom vnikla, ako píše, do slovenského sveta a spoznala ho. Láskavo píše o tom, ako sa dvaja Vincentovia – Šikula a Šabík – svojou priamosťou, bezprostrednosťou stali jej priateľmi. Napokon, podpísala sa pod nejeden ruský preklad próz Vincenta Šikulu. Je to aj návrat do „hviezdnych čias, keď aj preklady slovenskej literatúry vychádzali v stotisícových nákladoch!“

Faksimile prvej strany Štúrovho diela Slovanstvo a svet budúcnosti s podtitulkom Posolstvo Slovanov z brehov Dunaja nám pripomína, že ruský preklad (v tlačiarni na moskovskom Strastnom bulvári) vyšiel z nevydaného nemeckého originálu v roku 1867 (preklad do slovenčiny v roku 1993).

Almanach má desať častí, jedna zaujímavejšia ako druhá pre záujemcov, ale aj pre širšiu verejnosť. Okrem iného nás upozorňuje na historický citát o civilizačnom antagonizme Západu a Východu z polovice 19. storočia: „ Nepriazeň Európy vo vzťahu k Rusku prerastá do rusofóbie, a to nevyhnutne vedie k zápasu Ruska s Európou, až sa to stane napokon jedinou možnou cestou, jediným možným riešením slovanskej otázky, ako aj otázky východu Európy.“

SEBAOBRANA

Politika perestrojky (prestavby) Michaila Gorbačova nebola ani premyslená, ani potrebná. V rozhovore, ktorý zverejnil ruský portál Gazeta.ru, to vyhlásil Miloš Jakeš (94), ktorý pred novembrom 1989 stál na čele česko-slovenských komunistov. Gorbačov podľa neho nechápal, že Sovietsky zväz drží pohromade ideológia a komunistická strana. Česko-Slovensko by podľa Jakeša dopadlo rovnako zle ako Gorbačovov Sovietsky zväz už v roku 1968, keby vtedajší vývoj nezastavil zásah sovietskych vojsk.

Nie sú nesmrteľní

„Gorbačovova perestrojka bola nepremyslená. Pomohla vytvárať nespokojnosť, hoci s ňou mala bojovať. Otvorila priestor k ničím neobmedzenej otvorenosti. Každý si hovoril, čo chcel, kritizoval, čo sa mu páčilo, a tak namiesto zjednotenia vznikal rozkol. Ľudia sa začali k režimu stavať negatívne. Urobil to Gorbačov správne?“ položil rečnícku otázku Jakeš. „Logika vývoja nevyžadovala taký krok, akým bola perestrojka. Bolo potrebné riešiť problémy, súvisiace najmä so spotrebným tovarom, dopravou atď.... Bolo to ako za Chruščova, keď po odhalení Stalinovho kultu osobnosti všetci začali kritizovať a krajina slabla, namiesto aby sa zjednotila,“ usúdil Jakeš, ktorý vraj chystal vlastnú verziu prestavby, ktorá však nekopírovala sovietsku. Reformy boli nachystané, ich spustenie v januári 1990 však zmaril „štátny prevrat“, zosnovaný podľa Jakeša jeho súpermi vo vládnucej strane za prispenia sovietskej tajnej polície KGB, ktorá si ho priala nahradiť na čele strany a štátu niekým iným.

„Štátny prevrat by sa nepodaril bez prevratu vo vnútri strany,“ tvrdí s tým, že vnútrostranícki sprisahanci za pomoci Štátnej bezpečnosti využili študentskú demonštráciu na zrážky s políciou na Národnej triede 17. novembra 1989. „Chceli zvrhnúť stranícke vedenie, no namiesto toho zničili socializmus,“ dodal. Rád by napísal ešte jednu knihu o budovaní socializmu v Česko-Slovensku vrátane príčin jeho porážky.

Od roku 1987 do roku 1989 bol Jakeš generálnym tajomníkom Ústredného výboru Komunistickej strany Česko-Slovenska (ÚV KSČ), čo bol najvyšší post v straníckej hierarchii. Po nežnej revolúcii sa z vysokej politiky stiahol, no rozhodne netrpel núdzou. Po revolúcii si užíval sladké ničnerobenie vo svojej luxusnej vile v pražskej štvrti Hanspaulka, ktorú si zadovážil ešte v roku 1972. V roku 2010 ju prepísal na svojich dvoch synov, ktorí ju predali za 1,66 milióna eura. Po predaji vily na ulici nezostal. Jeseň svojho života si užíva v byte za 260 tisíc eur v pražských Dejviciach. Občas sa síce sťažuje, že jeho dôchodok je len 666 eur, ale hlboko do vrecka isto nemá.

Zdanlivo železný režim sa zrútil a odstavil od moci desiatky papalášov. Do ústrania však neodchádzali s prázdnymi rukami. Z mnohých sa zrazu stali šikovní podnikatelia alebo blahobytní dôchodcovia. S odstupom času však pripomeňme, že aj pohreb nedávno zosnulého funkcionára Gejzu Šlapku dokázal, že ani dlhoveký blahobytní dôchodcovia z bývalej verchušky nie sú nesmrteľní. Nič to však už nepomôže tým, ktorí za bývalej totality boli väznení, zahynuli alebo prišli o zdravie a dožívali chudobní a sklamaní, zatiaľ čo bývalí papaláši si aj ako penzisti po prevrate užili desiatky rokov blahobytu.

Robert LANDIS

Docent Ivan MRVA, riaditeľ Slovenského historického ústavu Matice slovenskej

Zápas o slovenské dejiny a slovenský jazyk neustáva

Zhovával sa Dušan D. KERNÝ – Foto: SNN

Od začiatku roka 2017 si pripomíname prevratnú sériu dramatických udalostí dvadsiateho storočia, ktoré sa dotýkajú aj našich národných dejín. Hovoríme o nich s doc. Ivanom MRVOM, riaditeľom matičného Slovenského historického ústavu.

● Akou terminológiou dnešná historická veda charakterizuje udalosti spred sto rokov? Myslíme trebárs na uchopenie moci boľševikmi v Rusku v roku 1917.

Historická veda dnes, zvlášť aj v Rusku samotnom, už nehovorí o Veľkej októbrovej revolúcii – ako sa to dlhé desaťročia vnucovalo verejnosti aj u nás. Dnes je to boľševický prevrat, uchvátenie moci boľševikmi, ktorý priniesol krvavý teror, občiansku vojnu, zdecimovanie ruskej inteligencie, zdecimovanie ruskej pravoslávnej cirkvi. Isteže, sú aj odporcovia tohto výkladu, ale v podstate sa naša či európska historická veda, tiež aj ruská s týmto označením zhodujú.

Riaditeľ Slovenského historického ústavu MS doc. Ivan MRVA pri prednáške.

● K Rusku sa voľakedy upierali zraky celých generácií Slovákov, výrazných postáv národného a emancipačného hnutia, Matice, literatúry, vedy, medicíny aj iných sociokultúrnych odborov. Ako sa vyrovnávame s týmto dedičstvom?

Slováci mali a majú prirodzene pozitívny vzťah k Rusku a Rusom ako k slovanskému národu. Mohli by sme uviesť celý rad udalostí, faktov, medzníkov, čo o tom svedčia. Stačí azda uviesť, že u matičiarov alebo literátov sa príklon k Rusku formoval v časoch stále tvrdšej maďarizácie, represálií, keď rozpustili slovenské stredné školy, maďarizovali ľudové školy a slovenský jazyk vytlačili do chalúp na vidiek, do lesov, na polia. Viera v osloboditeľskú misiu Ruska v strednej Európe bola preto u Slovákov viac ako pochopiteľná.

● Ako naša historiografia reflektuje existenciu légií a Slovákov v nich po páde cárizmu práve pred sto rokmi v Rusku?

Matica vlani vydala pozoruhodný denník legionára v Rusku Mikuláša Gaceka, ktorý je výrečným slovenským svedkom tých čias. Jeho pohľad rozširuje to, čo poznáme z dávno známych diel Janka Jesenského. Po roku 1945 bol pohľad na légie desaťročia výlučne negatívny. Pritom légie predstavovali vojenskú silu, ktorá bola schopná vtedy (v roku 1918) vzdorovať aj boľševickému režimu. Mali pod kontrolou značnú časť Ruska a jeho zlatý poklad. Prispeli k zmene postoja vtedajších veľmocí k úsiliu vytvoriť česko-slovenský štát. Takto sme najprv mali armádu ešte nejestvujúceho štátu. Pre nás sú osudy legionárov, ako bol Mikuláš Gacek, cenné aj tým, že stáli na slovenských pozíciách, a nie čechoslováckych. Medzi takých patril aj Ferdinand Čatloš. V légiách velil pluku, ale po návrate ho „ponížili“ na veliteľa čaty (!). Také niečo sa českým dôstojníkom sotva prihodilo. Dôležité je však dostať do povedomia, že Slováci a Česi boli spoločne proti boľševikom a nebyť rôznych intríg, medziiným aj Masaryka a Beneša, boľševizácia Ruska by sa nemusela podariť.

Národ potrebuje vodcov a činy!

● Riaditeľom Slovenského historického ústavu Matice slovenskej nie ste dlho. Na čo sa vo svojej práci sústredíte v roku 2017?

Najmä na dobudovanie Knižnice slovenskej štátnosti! To považujeme za mimoriadne dôležité, veď z pohľadu historika stojíme vlastne na prahu dvadsiateho piateho výročia vzniku Slovenskej republiky. Cieľom a zmyslom nášho úsilia celkom prirodzene je, aby v roku 2018 toto výročie nášho štátu malo rovnocenné postavenie v sérii ďalších udalostí. Nepochybne sa bude pripomínať aj päťdesiate výročie roka 1968 v národných i medzinárodných súvislostiach. Oslabením pražskej hegemónie sa Slováci konečne dopracovali k federácii. Tu sa potvrdilo, podobne ako v rokoch 1990 –1992, že isté uvoľnenie, demokratizácia pomerov a emancipácia nášho národa úzko súvisia.

Matica slovenská nemôže obísť ani osemdesiat rokov od vyhlásenia autonómie Slovenskej krajiny. Aj tento krok súvisí s našou súčasnou štátnosťou. Vyvrcholenie úsilia o slovenskú štátnosť je pozoruhodný slovenský príspevok k dnešnej tvári strednej Európy. Práve v týchto súvislostiach sa o slovenské dejiny, ale aj o slovenský jazyk stále zápasí. Osobitný význam bude mať päťsté výročie zakladateľa protestantizmu Martina Luthera, pre Slovensko osobitne aj v tom, že to dalo základ vzniku cirkvi na národnom základe. Napokon preklad jeho Katechizmu, vytlačený v roku 1581 v Bardejove, je prvou slovenskou tlačenou knihou.

● Rok 2017 je bohatý na mnohé výročia významné pre širokú matičnú i nematičnú verejnosť...

Kľúčová pre nás bude spomienka na osobnosť štúrovca Jozefa Miloslava Hurbana (19. marec 1817 Beckov – 21. február 1888 Hlboké), dvestoročnica jeho narodenia sa týka celého Slovenska, ale aj osobitne dvoch vyšších územných celkov, ktoré majú priamy vzťah k rodisku J. M. Hurbana či k miestu jeho pôsobenia a posledného odpočinku. Sústredíme sa aj na dvestoročnicu zakladateľa Spolku sv. Vojtecha a národného buditeľa Andreja Radlinského (8. júl 1817 Dolný Kubín – 26. apríl 1879 Kúty) a výročie narodenia biskupa Štefana Moysesa, zakladateľa a prvého predsedu Matice slovenskej (24. október 1797 Veselé pri Piešťanoch – 5. júl 1869 Svätý Kríž, dnes Žiar nad Hronom). V žiadnom prípade nemožno obísť ani výročie narodenia i popravy nášho prvého prezidenta Jozefa Tisa (13. október 1887 Bytča – 18. apríl 1947 Bratislava).

O ČOM JE REČ

Trauma najväčšieho z pierotov

Peter ŠTRELINGER

Do ordinácie doktora Ricorda vstúpil jedného novembrového večera v roku 1840 chudý, čierno oblečený muž. Lekár si skúmavo prezeral zaujímavého návštevníka, jeho vysoké čelo, bledú tvár a úzke pery. „Ste chorý, pane?!“ – „Áno, pán doktor, myslím si, že smrteľne.“ – „Čo vám je?“ – „Som smutný, melancholický. Trpím, a neviem prečo. Trápim sa. Srdce ma bolí. Bojím sa ľudí, aj seba. Nemôžem spať.“ – „To nie je smrteľné. Viem o lieku pre vás.“ – „Aký je to liek?“ – „Liek, ktorý vás zo všetkého uzdraví. Bežte sa pozrieť do divadla na Debureaua!“ Bledý muž sa uklonil a povedal smutno: „Ja som Debureau, pán doktor!“

Túto epizódu som odcitoval z románu českého spisovateľa Františka Kožíka Největší z Pierotů. Je to životopis slávneho francúzskeho herca a míma českého pôvodu Jeana Gasparda Debureaua (1796 – 1846). Je príznačné, že v srdci umelca, ktorý rozosieva ostatným ľuďom radosť, optimizmus, lásku, bije často ten najhlbší smútok, beznádej a depresia. Akoby to Kožík napísal o sebe! Mal som možnosť osobne poznať Františka Kožíka, ktorého preslávili najmä jeho životopisy. Napísal populárne biografie maliara Josefa Mánesa, Jana Amosa Komenského, básnika Vrchlického, rytiera smutnej postavy – Cervantesa, Josefa Kajetána Tyla, českého kráľa Karla IV. Dovedna vyše stovku literárnych diel, medzi ktorými okrem románov je i poézia, divadelné a rozhlasové hry. Bol dramaturg českého rozhlasu, po vojne dramaturg českého filmu, neskôr spisovateľ na plný úväzok. Zoznámil som sa s ním kedysi v osemdesiatych rokoch na jednom zo spisovateľských zájazdov na južnej Morave. Absolvoval som s Františkom Kožíkom aj niekoľko autorských besied. Tam sa odviazal, bol to naozaj múdry, vzdelaný človek, vedel zaujať poslucháčov. Ale inak to bol mĺkvy, do seba uzavretý muž. Nejako sa mi nedarilo nadviazať s ním bezprostredný kontakt. Bolo na ňom badať akúsi vnútornú traumu... Znechutenie? Vnútorné utrpenie?

„Ťažko nesie, že mu dosiaľ neudelili titul národného umelca,“ vysvetľoval mi zlomyseľne jeden z jeho českých kolegov spisovateľov. Vraj má z minulosti, ešte z obdobia Protektorátu, vážny biľag. Viac som sa vtedy nedozvedel. Kožíkovi napokon v roku 1988 titul národného umelca predsa len udelili. A o jeho traume a biľagu, za ktorý ho komunistická moc dlho diskriminovala, dozvedel som sa viac až po prevrate 1989. Kožík bol totiž členom delegácie európskych spisovateľov a básnikov, ktorí navštívili v roku 1943 v rámci organizovanej Goebbelsovej propagandy masové hroby v Katyni. Svoje zážitky opísal po návrate z Katyne v pražskom rozhlase. Podáva otriasajúce svedectvo. Žiaľ, kto povraždil poľských dôstojníkov, sa od Kožíka v jeho referáte nedozvieme. To mu nepochybne po vojne zachránilo krk, že nepoukázal na vinníkov masakry – na boľševizmus, na Stalina, Beriju a vrahov, ktorí vykonali na základe príkazu sovietskeho „politbyra“ ten hrozný zločin. Český spisovateľ a básnik, najväčší z Pierotov, okrem spomínaného referátu v pražskom rádiu na tému Katyň celú pravdu neprezradil. Mlčal. Hoci v päťdesiatych rokoch sa ešte dvakrát verejne bránil, že ho do Katyne prinútili cestovať. Po roku 1989 sa Kožík síce usiloval v médiách vysvetliť svoje konanie, ale nebolo to príliš presvedčivé. Ospravedlňuje ho skutočnosť, že keby bol v roku 1943 odmietol pozvanie nacistov do delegácie, čo navštívila katynské hroby, otvoril by si bránu do najbližšieho lágra s nápisom Arbeit macht frei... Svedomie jedného z najplodnejších českých spisovateľov asi hrýzlo aj pre iné veci. Mám na mysli jeho ľúbostné avantúry, napríklad s mladšou sestrou herečky Lídy Baarovej Zorkou Janů, ktorá v roku 1946 spáchala samovraždu, pravda, nie pre Kožíka. No najväčšou traumou určite bola jeho spolupráca s ŠtB. Komunistická tajná polícia viedla na neho zväzok s krycím menom Medard. Schádzal sa s ŠtB v rokoch 1957 – 1960. „Nie Katyň, ale túžba po úspešnej kariére bola hlavným dôvodom, že sa tento talentovaný umelec stal konfidentom tajnej polície,“ myslí si historik Michal Stehlík v časopise Paměť a dějiny. Od Kožíkovej smrti uplynie v apríli dvadsať rokov.

Z amerického hlavného mesta Washingtonu prichádza zatiaľ viac inscenácie ako politiky

Nová veľká americká hra o Rusko

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Nástup nového prezidenta USA priťahuje viac pozornosti, ako to býva pri zmene v najmocnejšom a najvplyvnejšom úrade na svete zvykom. Nie preto, že Amerika bude meniť svet, ale preto, že jej nový prezident Donald Trump vstúpil do pomerov zmeneného sveta a samotných USA.

Prezident Trump sa kriticky vyslovil voči politike najvplyvnejšieho štátu Európy, voči nemeckej kancelárke, voči Európskej únii samotnej, ako aj voči najväčšej vojenskej organizácii súčasného sveta – Severoatlantickej aliancii NATO. Otvorene hovoril tak o zastaraných koncepciách NATO, ako aj o nedvižnosti Európskej únie. Trumpova „glasnosť" – priame pomenovanie problému – znamená, že v kolosoch, ako sú EÚ a NATO, je nevyhnutná prestavba, „perestrojka". A to je, ako vieme, rizikový proces.

Pre Slovensko to môže znamenať rýchlo a jednoznačne sa rozhodnúť, bez ohľadu na to, či Trumpa a jeho perestrojku niečo zabrzdí, posilniť si svoju pozíciu v NATO priblížením sa k výdavkom dve percentá z národného produktu na NATO. A to aj keď vieme, že sú to výdavky na najvyzbrojenejšiu organizáciu sveta. Lenže bez ohľadu na zmenu vo Washingtone tlak na dve percentá už dlho nepoľavuje. Severoatlantická aliancia NATO a Európska únia, tieto nepružné kolosy, doteraz v podstate presadzovali americké záujmy. Dnes je na stole ešte málo reálnych faktov, ktoré by umožnili posúdiť rozsah zmeny.

■ **POKUTY A MILIARDY**

Na druhej strane Trumpov izolacionizmus môže znamenať, že tak ako zrušil transázijskú globálnu dohodu, tak nedôjde ani k utajovanej a masívne kritizovanej dohode o otvorenom obchode a investíciách medzi EÚ a USA. Za tú sa stavali všetci neoliberáli v Únii i na Slovensku. USA chcú teda s každým štátom rokovať osobitne v zmysle Trumpovho hesla Amerika First – v prvom rade Amerika. To tiež neveští nič dobré. Už Trumpov predchodca Barack Obama sa ukázal za osem rokov prezidentovania ako presadzovateľ globálneho kapitalizmu a vyviedol USA oveľa lepšie z globálnej krízy, než to urobila EÚ v Bruseli. Ale v jeho rámci aj nastoľoval americký právny systém vo svete v mene boja proti korupcii, porušovaniu sankcií či ekologických pravidiel. Časť toho vidíme aj na Slovensku, keď nevládne organizácie kádrujú transparentnosť vlády. V celoeurópskom meradle však rozličné podniky v EÚ za niekoľko minulých rokov zaplatili rozličným inštitúciám v USA takmer dvadsaťpäť miliárd dolárov a ak k tomu prirátame osobitne pokuty pre európske banky, tak je to dovedna štyridsať miliárd dolárov. A v tom ešte nie sú zarátané pokuty širokej verejnosti známeho Volkswagenu alebo pokuty švajčiarskych bánk či nemeckej Deutsche Bank vo výške 7,2 miliardy dolára. Táto obrovská korisť sa delí medzi rozličné inštitúcie USA, ako aj medzi plus mínus jeden milión právnikov, súčasť deregulovaného finančného sveta v posledných dvadsiatich piatich rokoch. Podstata však spočíva v tom, že v mene boja proti korupcii sa presadzuje anglosaský právny systém v ostatnom svete, Európu nevynímajúc. Tu ani Trump nebude chcieť zrejme nič meniť.

■ **NOVÁ VEĽMOC**

Dnes je to nová veľmoc Čína, ktorá je obhajcom voľného obchodu, po prvý raz Číňania protirečia USA v otázkach globálnej ekonomiky, globálneho trhu v časoch krízy. Za potlesku ostatného sveta Peking poučuje Trumpov Washington. Ale došlo aj k bezprecedentnému „lobovaniu" – ukrajinský prezident Porošenko ako prvý a jediný európsky prezident požiadal najvyššieho čínskeho predstaviteľa o pomoc pri „zastavení ruskej agresie proti Ukrajine". Je to po prvý raz, čo je čínsky prezident Si Tin Pching vystavený požiadavke aktívne zasiahnuť v európskych záležitostiach a proti Rusku.

A tu sme pri toľko diskutovanej otázke vzťahu USA prezidenta Trumpa k Rusku prezidenta Putina. Predchádzajúca administratíva USA nielenže podporovala Ukrajinu, ale aj označila súčasné Rusko za najväčšiu hrozbu pre svetový poriadok, Moskva priamo ohrozuje Európsku úniu, skúša, kde sú slabé miesta európskych, západných národov. Pritom dobré fungovanie Európskej únie je pre USA a ich bezpečnosť rozhodujúce. Krátko pred januárovým odchodom z úradu viceprezident Joe Biden vyhlásil: Rusko je najväčšia hrozba.

Doterajšia politika USA nebola len ideologicky motivovaná. Podľa popredných ruských liberálov, kritikov vládnej politiky sankcie proti Rusku majú predovšetkým oslabiť Rusko. A následne jeho obranyschopnosť v krátkom časovom horizonte – do roku 2020. Nesúvisia teda s otázkou Krymu, jeho prinavrátením. Ruský rezervný fond klesol v priebehu roka z päťdesiat na šestnásť miliárd dolárov, teda o šesťdesiatosem percent. Nedotknutý zostal len Fond národného blahobytu, ale jeho sedemdesiatdva miliárd je poduškou záchrany tak na dva-tri roky. Rusko je „vyhladované" po zahraničných investíciách a príleve kapitálu, po návrate do kolobehu medzinárodného finančného sveta tak, ako to bolo pred sankciami.

■ **LÁKAVÉ RUSKO**

To otvára nové možnosti, napríklad aj pre spoločnosť Exxon, ktorá už raz mala na dosah, priam vo vrecku, najväčšiu ruskú ropnú spoločnosť a jej bývalý riaditeľ je dnes v administratíve prezidenta Trumpa ministrom zahraničných vecí. Toto je v tieni médií, dominujú informácie, že dostal ruské vyznamenanie. Hra o Rusko je však oveľa väčšia. S tým sa po nedávnom stretnutí Valdajského klubu s prezidentom Vladimírom Putinom vrátil do Bratislavy Ján Čarnogurský. V celej veľkej hre o Rusko môže ísť najmä o to, aby sa ČĽR nestala dominantná vo vzťahu s Ruskou federáciou, ale naopak aby USA hrali aktívnu úlohu v trojuholníku Peking – Moskva – Washington, a tak zabránili mocenskej závislosti Moskvy a Pekingu. Aj keď je všetko nejasné a plné rizík, jedno je isté: množstvo liberálov v Putinovom okolí sa radšej bude uchádzať o priazeň Washingtonu, a predovšetkým o normálne vzťahy so štátmi Európskej únie. Ťahať Peking do riešenia európskych záležitostí a do toho, aby uzemnil Moskvu, dnes môže chcieť nejaký ukrajinský politik, ale tu ide možno o nové formovanie politiky voči svetovej veľmoci, akou je Čína, o formovanie vzťahov veľmocí bez doterajšej podoby konfrontácie.

Medzinárodný klub SR rozširuje obzory slovenskej verejnosti

Krvavé stopy v líbyjskom piesku

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Udalosti v zahraničí sa dostali do popredia záujmu širokej verejnosti, ale len málo z nich je zobrazených v slovenskom dokumentárnom filme. Jedno z takých podujatí zorganizoval Medzinárodný klub Slovenskej republiky pod vedením predsedu Dušana Rozboru, viacnásobného veľvyslanca a bývalého štátneho tajomníka na MZV SR. Témou bol vývoj v arabskom svete a dokument Prešovčana, absolventa pražskej FAMU, Ladislava Kaboša Farby piesku.

Film je strhujúci. Je to príbeh mladej ženy, ktorá odíde do cudzieho sveta. Tak ako tisíce zdravotných sestier dodnes odchádzajú do zahraničia. Pravda, Ľubica z Nitry odišla ešte v deväťdesiatych rokoch, a to do Líbye. Bol to usporiadaný štát s vyspelým sociálnym programom, najlepším nielen v arabskom svete, ale na celom africkom kontinente. Voda a elektrina boli pre obyvateľov zadarmo, úvery, pôžičky na byty, ktoré staval štát, boli bezúročné. Našla si tam dobrú prácu, ale aj manžela, má dve deti. Je to príbeh pre slovenského dokumentaristu ako stvorený. Príbeh mladej slovenskej ženy v inom prostredí –v líbyjskom meste Misurata na brehu mora.

■ **KRVAVÁ ZÁPLETKA**

Lenže príbeh sa dramaticky zauzlí. Manžel zomrie, deti sú už veľké a Ľubica sa rozhodne v nemocnici na oddelení prvej pomoci ostať, viaže ju k tomu pamiatka na manžela. Vtedy začína krvavieť celý líbyjský príbeh. Misurata je v opozícii proti vtedy najmocnejšiemu Kaddáfímu, ktorý sľubuje vyhubiť od koreňa všetkých, čo sa v tom meste postavia proti nemu. Jeho výkrik nás vovedie priamo do reality. V nej vidíme vojnu v krátkych sekvenciách, pri ktorých je zrejmé, že dokumentaristovi muselo ísť pri filmovaní o život práve tak ako mestu, ktoré sa pred našimi očami mení na ruiny.

Ladislav KABOŠ

V nemocnici nestačia z dlážky umývať krv, jeden zachránený príde o nohu, druhý o ruku, vidíme ľudské trosky, autá, sanitky, ktoré sú terčom pre nevedno odkiaľ prichádzajúce guľky. Vidíme krvavú farbu Líbye, jej premenu od pokojného pobrežia mora. Štát sa kúpe v krvi..., zabíjanie Kaddáfího je len jedným z mnohých krvavých obrazov.

■ **V PEKLE HRÔZ**

Usporiadaná nemocnica v usporiadanom meste. A zrazu sa všetko mení na bitúnok. A v ňom slovenská žena, ktorá si uvedomuje, že každú chvíľu môže byť koniec: „Čakala som, že už-už padne bomba, spadla strecha, bola to úplná beznádej a ja som ešte chcela uvidieť svoje deti," hovorí Ľubica v troskách domu – žena, ktorá nás celý čas sprevádza filmom premeny pokojnej krajiny na peklo hrôz. Žena, ktorá vytvára obrazy z piesku a ten piesok sa jej pod rukami zmenil na krvavočervený. Jej líbyjská časť rodiny pochádza z dobrých pomerov a starých koreňov. Dedo zaťa Omar Muntar bol zobrazený na líbyjských bankovkách, lebo bojoval proti talianskym okupantom, proti Mussolinimu, a Taliani ho v rokoch pred druhou svetovou vojnou aj popravili.

Na konci filmu sa opäť pozeráme na more – ako na jeho začiatku. Vtedy sme videli idylickú panorámu morského pobrežia, teraz hľadíme na vzbúrené morské vlny z provy lode, ktorá vyplávala z prístavu Misurata. Ľubica a jej rodina si zachraňujú životy a kamera ich pri tom sprevádza. Je to vojnová náhoda, jedno z tých nevysvetliteľných šťastí. Do nemocnice, ktorú Ľubica až za hranicu možností nechcela opustiť, privážajú britského reportéra, ale lekári všetkých európskych národností a organizácií odmietajú jeho prevoz na loď do prístavu. Každé auto, každý človek, každá sanitka je terčom, tu už nejde o dobrých či zlých, tu sa jednoducho zabíja a neviete kedy a prečo? Na lodi je miesto, ale treba sa k nej dostať, prejsť strieľajúcim infernom, mestom v ruinách, v ktorých sa cerí smrť.

Niet veľmi na výber. Buď zomriete pod paľbou na nemocnicu, do ktorej sa už nikto z medzinárodného medicínskeho personálu neodváži, alebo dostanete guľku po ceste do prístavu. Slovensko-líbyjská rodina zachraňuje britskému reportérovi a sebe život.

Ten film, ktorý okrem iného dostal cenu primátora Piešťan, musíte vidieť. Také čosi ste nikdy nevideli...

■ **NA ŠIRŠOM PLÁTNE**

V Piešťanoch sa neuskutočnilo len premietanie filmu za účasti dokumentaristu Ladislava Kaboša, ale konala sa aj uzavretá beseda, na ktorej sa zúčastnil špičkový slovenský znalec arabského sveta. Bola to otvorená beseda odborníka, ktorý strávil v tomto svete dvadsaťšesť rokov a okrem Ománu pôsobil vo všetkých arabských štátoch. Išlo najmä o hľadanie odpovede, či sa oficiálne Slovensko po skončení predsedníctva v Rade Európy začne vyjadrovať najmä k otázkam migrácie otvorenejšie. Na širokom plátne medzinárodného vývoja treba totiž vnímať dve skutočnosti. Vývoj v arabských štátoch nie je vonkoncom dôsledkom nejakej arabskej jari, tieto štáty sú v prvom rade cieľom a obeťou mocenskej politiky a v druhom rade sme však obeťou my v Európe. Sme zavlečení do politiky, ktorá nemá nič spoločné s európskymi záujmami, politika Bruselu v tomto smere je zlá na to, aby reprezentovala európske záujmy, nehovoriac o tom, že by ich mala obhajovať. Záujmy Európy a doterajších vlád USA nie sú totožné, v arabskom svete to neboli naše záujmy.

NA MARGO

Nový americký prezident Donald Trump si vybral na post ministra zahraničných vecí Rexa Tillersona, generálneho riaditeľa ExxonMobil, najväčšej ropnej spoločnosti v USA. Túto nomináciu sprevádzali azda najväčšie rozpaky a požiadavky, dokonca „vypočúvanie" a schvaľovanie v senáte – komentuje situáciu ruský printový týždenník Kommersant Vlasť.

Hlavný diplomat Donalda Trumpa

Tillerson vraj nemá nijakú prax v štátnej správe, nemá skúsenosti v medzinárodných vzťahoch, naopak má veľmi dobré vzťahy s Kremľom, pod jeho vedením stratila spoločnosť milióny dolárov, lobuje za skrátenie alebo zrušenie amerických sankcií proti Rusku, dokonca ho vyznamenal Putin... Všetko je pravda, ale podľa mienky iných vplyvných kruhov vôbec to nie je dôležité. Tillerson už desaťročie vedie ropný gigant, ktorý získal všetky možné i nemožné hodnotenia. ExxonMobil je šiesty na svete podľa obratu, piaty v trhovej kapitalizácii, druhý v ziskovosti (podľa údajov za rok 2014) a hodnota jeho aktív prevyšuje hrubý národný produkt 150 zo 199 štátov a teritórií sveta. A pokiaľ ide o nedostatok diplomatických skúseností – to, samozrejme, nie je celkom berná minca. Tillersonom riadená korporácia je prítomná na trhoch po celom svete, jej vedúci sa stretáva so svetovými lídrami častejšie ako mnohí ministri zahraničných vecí. Dokonca aj najvážnejšia z výhrad – a to osobitné vzťahy s vedúcimi osobnosťami Ruska, zásadne vyvracia mienku o nedostatku skúseností v medzinárodných vzťahoch.

Predpokladaná blízkosť Tillersona ku Kremľu tiež nie je až natoľko preukázateľná, ako by sa na základe vonkajších príznakov zdalo. Tillersona podporujú bývalí ministri zahraničných vecí USA James Baker a Condoleezza Riceová i bývalý minister obrany Robert Gates. A keď oni nevideli na Tillersonovi nič strašné, tak ten proputinovský strašiak vôbec neexistuje. Tým skôr, že v USA (ako aj v Rusku) zahraničnú politiku neformuluje zahraničnopolitický rezort, ale hlava výkonnej moci, teda prezident, a hlavnému diplomatovi zostáva ťažká práca „predávať" to, čo je už sformulované.

Podľa posledných Trumpových oznámení či prvých krokov vo svetovom politickom porceláne potenciálne ústretové vzťahy Tillersona s Ruskom je to posledné, čo by malo amerických zákonodarcov vzrušovať. Prezident už totiž narušil vzťahy s Čínou, zapochybujúc o opodstatnenosti politiky „jednej Číny". Noviny Global Times, blízke vláde ČĽR, odpovedali na to výzvou: v prípade nevyhnutnosti pripojiť Tajvan silou. Okrem toho postoj Trumpa k medzinárodným obchodným dohodám hrozí narušiť vzťahy USA minimálne s Kanadou a Mexikom a jeho želanie preniesť americké vyslanectvo v Izraeli z Tel-Avivu do Jeruzalema (všetci prezidenti do svojho zvolenia to sľubujú, ale Trump, zdá sa, je pripravený sľub dodržať) postaví proti nemu celý islamský svet od Mauretánie po Brunej. Po tomto všetkom sotva zostane Tillersonovi ešte aj čas na lobovanie za záujmy Ruska vo Washingtone.

Ivan LUŽÁK

ROZHOVOR TÝŽDŇA

Trnavčan Benjamín ŠKREKO – literát prirastený k uličkám a vežiam slovenského Ríma

Národ stojí na rodinách ako strom na koreňoch

Zhovával sa Ivan BROŽÍK – Ilustračné foto: Waldemar ŠVÁBENSKÝ

Spisovateľ, básnik, rozhlasový a divadelný dramatik Benjamín ŠKREKO sa narodil 9. apríla 1949. Divadlo Jána Palárika v Trnave od roku 2011 po tri sezóny s úspechom uvádzalo jeho komédiu o Trnave Parva Roma (Malý Rím) a od roku 2013 veselohru pre deti Jazyková ríša. Je laureátom XV. ročníka literárnej súťaže O cenu slovenského učeného tovarišstva 2012/2013 a držiteľom Ceny predsedu Trnavského samosprávneho kraja za víťazstvo v tejto súťaži. Publikovaný rozhovor predstavuje osobné i umelecké postoje autora, ale je najmä vyznaním mestu, s ktorým je spojený celý jeho profesijný novinársky i spisovateľský život.

Humorista Benjamín ŠKREKO.

V decembri v roku 2015 vydal Benjamín Škreko v spoluautorstve s umeleckým fotografom a grafickým dizajnérom Waldemarom Švábenským knihu o Trnave s názvom Sonety pre Trnavu. Autori ju vydali vlastným nákladom s finančným prispením Klubu priateľov Trnavy. Umelecké zábery historických dominánt a zákutí Trnavy tvoria polovicu rozsahu publikácie, jej rovnocennou zložkou je textová časť – sonetové vence a samostatné sonety Benjamína Škreka. So Švábenského fotografiami vytvárajú básne symbiózu v svojbytnom, pôsobivom umeleckom celku. Knižka Sonety pre Trnavu je svojou obrazovou aj textovou stránkou v rámci slovenskej literatúry ojedinelou ucelenou oslavou histórie aj prítomnosti konkrétneho mesta.

Zábery historických dominánt tvoria osnovu knihy Sonety pre Trnavu.

● Vo svojom internetovom profile ste na prelome rokov zverejnili takýto povzdych: „Keď bude dávať pán prezident tohtoročné medaily, dúfam, že sa mi ujde aspoň nejaká in memoriam.“ Vaši priatelia a čitatelia sa okamžite vzbúrili a v spojení s vami odmietli akékoľvek „in memoriam“! Teší vás takáto doslova existenčná priazeň?

Hranica medzi jednoduchým, priamočiarym humorom a vtipom, ktorý už vyžaduje disponovanejšieho príjemcu, je veľmi tenká. Tými dispozíciami myslím jednak vrodený zmysel pre humor, ale už aj isté životné skúsenosti a vyššie intelektuálne nároky. Kedysi sme sa smiali, keď sa v nemej groteske niekto pošmykol na banánovej šupke. Táto prvoplánová komika nám časom nestačila, a tak sa narodila blondína, ktorá vidí pred sebou banánovú šupku a povie si: No, to sa zas skydnem! Prvá skupina sa ešte nesmeje, lebo zatiaľ nikto nespadol, druhá sa však chytá za bruchá, lebo ich teší, že nie sú takí ako tá blondína. Poslaním humoru je teda priniesť psychické uvoľnenie, že som nespadol ja, ale niekto iný, pričom za šupku si môžeme dosadiť akékoľvek fyzické a spoločenské ujmy vrátane nevery, zlej svokry či porúch metabolizmu. Na vyššej úrovni žartov ma už rozveselí signál o vlastnom dôvtipe – že viem, že viem, že viem.

● Vráťme sa však ešte k tomu povzdychu na sociálnej sieti...

Môj aforizmus o túžbe dostať od prezidenta vyznamenanie aspoň in memoriam nejdem vysvetľovať, ale skutočnosť, že mnohých facebookových priateľov predstava mojej smrti vystrašila, ma zaväzuje k vďačnosti. Akurát niektorí na križovatke vnímania vtipu zle odbočili, ale čo na tom, veď si cúvneme, prípadne sa vrátime na plánovanú trasu obchádzkou.

● Jedným z vašich vyznamenaní za doterajšiu tvorbu je Cena mesta Trnava z minulého roka. Vy toto mesto milujete. Lásku mu vyznávate slovom i obrazom vo vašich fotografiách. V čom pramení táto láska?

Asi v jeho majestáte, ktorým ma očarilo už ako maličkého chlapca. Do piatich rokov som býval v susedných Hrnčiarovciach nad Parnou, a keď som prvý raz išiel s mamou na rínok, zrazu sa mi pri mlynskom potoku objavila na horizonte panoráma palácov a veží, aké som poznal len z rozprávkových knižiek. Tento zážitok už nič neprekonalo – ani hrady, ani Hradčany. Do prvej triedy som už začal chodiť v tomto slávnom meste a vnikám do jeho kúzel a tajov doteraz. V roku 2015 som mu vzdal hold básnickou zbierkou Sonety pre Trnavu, ktorú fotografiami doplnil Waldemar Švábenský. Veľmi si vážim, že som za ňu dostal cenu mesta, týmto je náš vzťah priamo až manželsky spečatený.

● Ste aj Čestný občan mesta Trnava – je to symbolika – Čestný s veľkým Č a zároveň je to titul... Okolo vás je vždy veselo, aj okruh ľudí, ktorí sa k vám spontánne hlásia, sa vyznačuje pozitívnym vzťahom k dobrej nálade. V spoločnosti však máme stále akúsi „blbú vôľu“. Nespôsobujeme si takúto dispozíciu do určitej miery aj vlastnou zásluhou?

Poznám ľudí, ktorí považujú radosť a optimizmus za neprimeraný, nevhodný, ignorantský prístup k životu. Ako keby sa zodpovednosť za vlastnú rodinu, národ či celé ľudstvo musela prejavovať len potom a krvou a ustavične skrivenými ústami. Veselí ľudia musia mať pod takýmto tlakom ustavičný pocit viny za to, že vôbec žijú. Preto sú vďační za chvíle, ktoré strávia s priateľmi svojho razenia, kde sa nemusia hanbiť, že majú radi vtip, šantenie, pesničku, prírodu, umenie, zábavu. Ja sa usilujem správať sa v robote, v rodine aj v širších spoločenských súvislostiach zodpovedne, ale viem sa tešiť aj z maličkostí. A priatelia, ktorí sa ku mne hlásia, si za to o mne určite nemyslia, že som ignorant, ktorému sú ľahostajné globálne problémy ľudstva.

● O intelektuáloch sa zvykne vravieť, že síce im to páli, ale na praktické úlohy majú obe ruky ľavé. O vás to neplatí – zmajstrujete si takmer všetko doma či na chalúpke, všade vidieť dielo vašich rúk. Ak by sme podľahli módnemu trendu, tak pre vás asi platí označenie „self made man“, teda napríklad aj človek, ktorý sa vypracoval od piky. Čím je pre spisovateľa manuálna zručná tvorivosť?

Slovenský Rím ponúka dosť inšpirácie pre majstrov slova i obrazu.

Ja som chlapec z dediny a dospel som v poslednom domčeku v meste, za nami už boli iba role. Mal som štyroch bratov a milión kamarátov, všetko sme si robili sami – od bicyklov cez motorky až po nové fasády a strechy. To známe slovenské „postav dom“, vo mne žije vo všetkých modifikáciách, ešte aj vodu a kanalizáciu som si na chalupe robil sám. Nechcem sa povyšovať nad ľudí, ktorí nevedia ani klinec zatĺcť – aj takých poznám –, ale „majstrovačská“ vášeň je silnejšia ako ja. Ešte šťastie, že už sa vyrábajú bezporuchové televízory, ináč by som mal doma stále plnú zásuvku náhradných elektrónok.

● Ste veľmi rodinne založený človek, s úctou a láskou veľmi často spomínate predkov, rodičov, starkých, súrodencov, strýkov, tety, synovcov, syna... Rodina je však dnes, žiaľ, akýsi hodnotovo „podružný“ pojem. Aké môže mať pre spoločnosť „riziká“ práve takéto vnímanie rodinných zväzkov?

Pojem rodina je pre mňa posvätný, do rodiny sa človek rodí, rodina ho postaví na nohy a vypestuje v ňom schopnosť samostatne žiť. Neobávam sa, že by mohla prísť o svoju podstatu a vážnosť. Národ a štát, ktorý na rodinách stojí ako strom na koreňoch, nikdy neupadne do extrému znevážiť či dokonca zničiť inštitút rodiny, tak ako ani auto nemôže naraziť samo do seba. Obavy určitých skupín, že rodina stráca ochranu a vážnosť, nezľahčujem, ale ani im neprisudzujem väčšiu váhu ako treba.

● Benjamín Škreko – spisovateľ. Staršia generácia si vás pamätá ako humoristu, no vo vašich súčasných dielach opisujete vzťahy, lásku, hodnoty skôr vo vážnych súvislostiach, ak niekedy nie až smutných. Čím to je? Zmenili roky toho legendárneho humoristu z Roháča?

Oddávna platí, že humor je korenie života, teda ingrediencia na dochutenie hlavného jedla. Dnes je však už korenín mnohonásobne viac ako za mojich roháčovských čias a každý si môže dožičiť práve takú ich skladbu, aká jeho chúťkam najviac vyhovuje. Nijaké printové humoristické médium už nikdy nedosiahne takú dominanciu na trhu so smiechom ako Roháč. Konkurencia desiatok elektronických informačných kanálov je už časopisom neprekonateľná. Teda nezmenili sa starí roháčisti, zmenila sa doba, a ja som šťastný, že si viem jej ingrediencie ešte aj v tomto veku vychutnať.

● „Trnafčina“ je úžasne milé, ak nie až krásne nárečie – neláka vás spáchať nejaké dielko aj v tomto jazyku, ktorý dokonale ovládate? Reč divadelných radošincov, pani Kolníkovej, mnohých ďalších významných umelcov vás neláka?

Veru láka, ale je to ešte ďaleká pesnička. Chcel by som v západnej slovenčine v podobe z 18. storočia napísať hru o búrlivom vzťahu dvoch veľkých osvietenských spisovateľov Bajzu a Bernoláka, ktorí žili a tvorili v dedinkách pri Trnave Dolnom Dubovom a Naháči. Ich polemiky o jazyku majú dodnes vecný aj literárny pôvab. Napríklad Bajza v diele Anti-Fándly kolegovi vyčíta: „Nápis knižky počínáte: Dúverná zmlúva mezi mníchom a diáblom. Namísto ‚zmlúva‘ jste mali položiti ‚zmlúvání‘, neb ‚zmlúva‘ anebo ‚smlúva‘ jest to, čo latinské ‚pactum‘, čo jste vy nechceli rozumiti...“

● Patríte k neúnavným kritikom všetkých prznitеľov slovenského jazyka. Na druhej strane vôbec nie ste jazykový puritán. Z vašich vyjadrení, najmä na adresu médií, je však zjavné, že zákon na ochranu jazyka na Slovensku by nemal byť iba mŕtvym textom v Zbierke zákonov.

Ja neviem, nejakí inšpektori zo zákona sa mi nezdajú, skôr ma poburuje, že po spisovnom jazyku si šliapu nielen mladí, počítačmi a mobilmi pokazení novinári, ale aj ich nadriadení. Ako dôchodca a občan môžem na to akurát tak poukazovať, ale čo z toho, psí hlas do neba a čitateľský do redakcií nejde.

● Pred Vianocami sa vám už predvlani podarilo na dnešné pomery na Slovensku až čosi zázračné – medzi svojich čitateľov ste rozposlali svoju najnovšiu knižku Babie telo, už vtedy ste sľubovali ďalší titul Ja som nespal. Aké tvorivé zámery máte v súčasnosti?

Hurá, hurá, podarilo sa aj teraz, zbierka Ja som nespal je na svete. Musím sa úprimne poďakovať Klubu priateľov Trnavy za finančnú podporu, aj keď knižka nie je ani o Trnave, ani v trnavčine, ale zato je to dielo trnavského autora.

● K vašej osobe a vašim postrehom neodmysliteľne patrí aj príroda – či už živá, najmä spevavá a lietavá, alebo aj neživá. Potom ešte bicykel a fotoaparát. Nádheru už na prvý pohľad vidíte v mnohom tom, čo si bežne človek ani len na druhý či tretí pokus nevšimne, ale tá nádhera tam skutočne je. A vraj že niet sa z čoho na tomto našom svete tešiť. Asi nebudete súhlasiť.

Všetko ste utrafili, ľudská spoločnosť, poľné cesty, hory, vtáky – to sú pre mňa nevyčerpateľné zdroje životnej sily a radosti. Už sa teším na jar, keď vyrazím z Trnavy do Malých Karpát, ktoré mám cestou už od svojho plota stále pred očami. Keď získam kondíciu, hodlám sa prvého mája dokotúľať až do Skalice na otvorenie sezóny na Baťovom kanáli. A nech sa na mňa tešia aj cyklotrasy na Morave a v Rakúsku, pretože tento rok to chcem dopedálovať až do Viedne.

Ešte jeden citát na záver z Literárneho magazínu. Myšlienky, ktoré skvele opisujú autora odpovedí, ktoré ste si práve prečítali:

„Jeden z najzaujímavejších zjavov súčasnej slovenskej poézie je Benjamín Škreko. Nejedna žena by si pri ňom mohla povzdychnúť– kam na tu krásu a hĺbku života chodí, na slová o láske – tej krehkej, mladej, ale aj tej zrelej, pokojnej ako hladina studne. Benjamín Škreko má presne to, čo mnohým mladým autorom chýba – hĺbku prežitého. Možno aj preto je jeho tvorba ako pohár dobrého, starého vína. Ako básnik debutoval pomerne neskoro, o to zrelšia a vyváženejšia je jeho tvorba. Je dôkazom toho, že človek nikdy nemá hodiť flintu do žita, že sa dá na scénu poézie vstúpiť aj v zrelom veku.“

Podvod na firme Technopol z roku 1992 má svoje druhé dejstvo

Detektívka: aktér sa vracia na miesto činu

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

V bratislavskej Petržalke sa vyníma výšková budova Technopolu. Jej mohutnosť pripomína podvod Michala Kováča ml. aj jeho neskoršie zavlečenie do cudziny. Jej dominantnosť nad okolím je stále viac ako symbolická. Opäť je v centre pozornosti. Podľa informácií portálu aktuality.sk ľudia okolo Mariána Kočnera ovládli Technopol a z majetku Technopolu Servis vytunelovali majetok za dvadsať miliónov eur. Podozrivými obchodmi sa zaoberá polícia aj súd. Kočner tvrdí, že s kauzou nemá nič spoločné. Advokátska kancelária Taylor Wessing, ktorá zastupuje pôvodné vedenie firmy Technopol Servis a jej akcionárov, pre server aktuality.sk prostredníctvom partnera Radovana Palu uviedla, že na základe im dostupných informácií a dokumentov vychádzajú z predpokladu, že v tejto záležitosti sa angažuje aj Marián Kočner.

Nehnuteľnosti spoločnosti Technopol Servis získala novozaložená eseročka REALITY FOND. Jej konateľ Peter Horváth bol v deväťdesiatych rokoch Kočnerovým obchodným partnerom. Pre firmu REALITY FOND získal päťmiliónový úver z Privatbanky. Záložné právo na časť budovy Technopolu má práve Privatbanka, ktorú ovláda skupina Penta.

■ INŠTITÚT AMNESTIÍ

Tieto informácie sa objavili začiatkom tohto roka v médiách a opäť oživili kauzu Michala Kováča ml., v ktorej v deväťdesiatych rokoch minulého storočia figuroval aj Marián Kočner. Týkala sa podvodu na firme Technopol za 2,3 milióna dolára. V súvislosti s kauzou Technopol vydal Interpol 11. novembra 1994 medzinárodný zatykač na Michala Kováča ml. Za účasť na podvode vydalo aj Nemecko zatykač na Michala Kováča ml. Na kauzu udelil vtedajší prezident Michal Kováč milosť. Michal Kováč ml. bol 31. augusta 1995 zavlečený do Rakúska a vznikla ďalšia kauza. Zastupujúci prezident Vladimír Mečiar udelil na jeho zavlečenie amnestiu. Pred verejnosťou sa tak vynorili dve kauzy, v oboch figuroval Michal Kováč ml. No iba zavlečenie sa stalo politickou témou a KDH túto kauzu, s úmyslom zrušiť Mečiarove amnestie, sedemkrát otvorilo v parlamente. Napriek tomu, že disponovalo erudovanými právnikmi, ktorí nemohli nevedieť, že amnestie sa zrušiť nedajú. Ak by sa tak stalo, spochybnia právny stav štátu. Politici, ktorí volajú po zrušení amnestií, argumentujú tým, že ide o nemoránly čin, že Mečiarove amnestie sú suterénom morálky.

Iný názor na amnestie má právny expert Ján Cuper. V rozhovore pre SNN povedal: „Amnestie sú v prvom rade inštitút morálny. Je spojený s odpustením. Tento aspekt prešiel z kresťanstva do svetskej morálky. A zo svetskej morálky do práva. Lebo muselo dostať pozitívno-právnu podobu. Je to právo upustiť od potrestania, ktoré je okamžite vykonateľné a nikým nikdy nezrušiteľné. Lebo je to absolútne subjektívne právo hlavy štátu. Tak sa to chápalo po stáročia. Morálka sa vyjadruje v nejakých princípoch, podľa ktorých máme žiť. V kresťanstve je to Desatoro Božích prikázaní a jedným z princípov je aj odpustenie. Takže inštitút amnestií má toto historické pozadie a treba ho aj takto chápať. Tento princíp bráni tomu, aby sa amnestie anulovali alebo uviedlo do života trestné stíhanie.“

■ MILOSŤ JUNIOROVI

Z milosti udelenej vtedajším prezidentom Michalom Kováčom je zrejmé, o čo v kauze Technopol išlo. Citujeme: „Martin Syč-Milý a Michal Kováč spoločne s Mariánom Kočnerom v mesiaci december 1991 navštívili Petra Krylova v Mníchove (SRN), kde ho prehovorili k účasti na spáchaní podvodu voči a. s. Technopol Bratislava tak, že po vysvetlení, ako sa podvod uskutoční, mu vyvrátili jeho obavy z nereálnosti obchodu prostredníctvom faxov s poukazom na to, že v a. s. Technopol Bratislava majú známeho človeka, ktorý je do celej veci zapojený a tento zabezpečí preplatenie fiktívneho tovaru cez ČSOB pobočka Bratislava.“ Ďalej sa v milosti prezidenta Kováča uvádzajú konkrétne údaje o podvodnom dovoze neexistujúcich textílii z Holandska pre firmu Technopol, čím jej spôsobili škodu v sume 2 308 920 USD. V milosti sa uvádza, že si ju rozdelili podľa vopred pripraveného plánu Rudolf van der Werff, Peter Krylov, Marián Kočner, Martin Syč-Milý a Michal Kováč.

Predkladatelia ústavného zákona na zrušenie Mečiarových amnestií, týkajúcich sa kauzy zavlečenia Michala Kováča ml. do cudziny, dosiaľ nikdy nežiadali zrušenie milosti udelenej bývalým prezidentom SR Michalom Kováčom svojmu synovi. Vehementne sa spravodlivosti pre Michala Kováča domáhal na jeho pohrebe aktuálny prezident Andrej Kiska. Predkladateľ ústavného zákona na zrušenie Mečiarových amnestií poslanec Ján Budaj (OĽaNO) v tejto súvislosti pateticky povedal: „Keď stojíme nad hrobom Michala Kováča treba povedať, že nikto iný nemá možnosť uzavrieť tento príbeh, len poslanci NR SR. Pozostalí nie sú v tejto veci len jeho rodinní príslušníci, ale všetci občania SR.“

■ POLITICKÉ ŠACHY

Súčasťou dnešnej vládnej koalície je aj strana Most – Híd. Jej predseda Béla Bugár vždy dosiaľ hlasoval za zrušenie Mečiarových amnestií. Táto strana nielenže obsadila post rezortu spravodlivosti, ale v parlamente má aj ďalšieho ústavného právnika Petra Kresáka. Jej stanovisko k problému sa teda očakáva ako maximálne kompetentné. Avizovaný súhlas so zrušením amnestií sa však javí ako vyslovene politické riešenie. Prečo? Lebo ako hovorí Ján Cuper, nie je problém v tom, že by kauza zavlečenia nebola vyšetrená: "V tomto prípade by sa nijaká krivda neriešila. Naopak, keďže amnestia je vždy na prospech toho, voči komu sa trestné stíhanie vedie alebo sa skončilo, alebo je odsúdený. Takže tam platí naopak princíp dubio pro ro, v pochybnostiach v prospech, tak konala aj hlava štátu. Lebo boli spochybnené princípy vyšetrovania tejto kauzy, vyprovokovanej vtedajšou opozíciou, zrejme s jasným politicko-účelovým zámerom. Evidentne sa chcela dostať k moci, aby plnila želanie nejakých iných štátov alebo ich predstaviteľov, ktorí si želali odstránenie Mečiarovej vlády. V tejto kauze vystupovali všetci bývalí opoziční politici vrátane pána exprezidenta Kováča.“

■ PROPAGANDISTICKÁ ZBRAŇ

Poslanec Budaj patril k „vtedajšej opozícii“, a preto neprekvapuje, že ďalej pestuje kauzu po skrachovanom KDH. To sa v roku 1998 ocitlo vo vládnej koalícii s možnosťou meniť ústavné zákony. Vládna moc totiž po voľbách vyskladala pohodlnú ústavnú väčšinu, mala teda dosť hlasov na zrušenie Mečiarových amnestií. Nestalo sa. Netrúfli si. Prečo asi? Aby sa verejnosť nedozvedela skutočnú pravdu? Alebo aj preto, že si nechceli dať z rúk účinnú propagandistickú zbraň? Za vtedy hlasovalo len päťdesiatšesť poslancov. V roku 2005 KDH opäť predložilo do parlamentu návrh na zrušenie Mečiarových amnestií. Za hlasovalo šesťdesiatpäť poslancov. V roku 2006 sa návrh nedostal ani na rokovanie parlamentu, proti bolo päťdesiatdva poslancov. V roku 2008 chýbalo na schválenie tridsaťpäť hlasov, v roku 2011 dvanásť, v roku 2014 tridsaťtri, v roku 2015 tridsaťtri a v roku 2016 tridsaťpäť hlasov poslancov. Po neúspešných voľbách v roku 2016, keď sa KDH nedostalo do parlamentu, iniciatívu prevzal Budaj. Krvavým slovníkom požiadal parlament o podporu na zrušenie amnestií.

Nevyšetrenie všetkých činov, ktorých sa týkajú tzv. Mečiarove amnestie, bolo podľa Budaja poškodením základov demokratického štátu a dodnes relativizuje právnu istotu občanov v Slovenskej republike. Právnik Cuper zasa tvrdí, že pokiaľ ide o právnu rovinu, je to čiry nezmysel. Budaj však namieta: „Neprijatím obsahovo takmer zhodných návrhov ústavných zákonov o zrušení tzv. Mečiarových amnestií, ktoré boli NR SR predložené v rokoch 2011 a 2014, sa dodnes neumožnilo orgánom činným v trestnom konaní stíhať páchateľov predmetných skutkov a nezávislému súdu rozhodnúť o prípadnej vine páchateľov.“

Advokát Cuper však tvrdí, že v prípade je „všetko jasné, hlavne údajne poškodený Róbert Remiáš. Zrejme s najväčšou pravdepodobnosťou si smrť privodil sám. Je to doložené výpoveďami svedkov, ktorí boli bezprostredne pri tom. Sú tam, pravda, aj stovky zavádzajúcich výpovedí, ktoré sme museli absolvovať, ale stačí odtajniť spis a všetko je jasné“.

Faktom však je, že archivovacia lehota je dvadsať až tridsať rokov podľa závažnosti prípadu. Aj preto môžu kauzu využívať ako prostriedok manipulácie s verejnou mienkou, ako prorocky pre naše noviny povedal Ján Cuper: „Podľa potreby toho-ktorého politického subjektu.“ Po KDH sa kauzy zmocnilo Matovičovo OĽaNO, čo vôbec neprekvapuje.

Prezident SR Michal Kováč udelil svojmu synovi milosť 12. decembra1997, na základe ktorej bolo trestné stíhanie proti nemu v SR zastavené. Dzurindova vláda Michala Kováča ml. odškodnila tým, že ho prijala do diplomatických služieb. Dodnes je pracovníkom rezortu diplomacie.

BESEDNICA

Onkológ a pokušitelia

Rudolf SLEZÁK

Rakovina je strašné slovo. Preto aj lekári hovoria o človekovi, ktorého táto choroba napadla, ako o onkologickom pacientovi. Znie to predsa len menej vražedne a strašidelne, aj keď je to to isté. Vždy je to pľuha, čo si nevyberá medzi bohatým a chudobným, medzi mladým alebo starým, dokonca neberie ohľad ani na deti, ktoré ešte ani len zhrešiť nestihli... Oberá ľudí o životy a ničí aj tých, čo prichádzajú o svojich najdrahších.

Ťažko sa mi na túto tému píše, pretože mi práve na toto ochorenie nedávno zomrela manželka v bratislavskom Slovenskom onkologickom ústave na Klenovej ulici, o ktorom sa opäť začalo písať v súvislosti s korupčným škandálom vysokopostaveného onkológa – krátko po tom, čo prišlo v tomto zdravotníckom zariadení k rozkrádaniu onkologických liekov...; zjednodušene: personál šetril na dávkach liečiv pre chorých, aby ich mohol speňažiť inde.

Čo si má obyčajný človek myslieť o kriminálnom konaní práve tam, kde treba zabojovať o ľudský život? Aký postoj má zaujať voči úplatkárskej rakovine? Keď vzápätí vidí vysokopostaveného medicínskeho špecialistu na televíznej obrazovke pretŕčať sa a zabávať v Judínyovej Smotánke, aj keď sa všeobecne vie, že mu na bielom plášti odstávalo vrecko na obálky s úplatkami, že mu pod skalpelom umrela pacientka? A to chcel byť tento človek prezidentom. Vari ho už médiá týmto spôsobom rehabilitovali?

Keď sa nad tým zamyslím, vychádza mi, že to my všetci sme vlastne zavinili, že sa z podplácania stal návyk na obidvoch stranách. Sám sa z toho nevyviňujem. Keď mi zomierala manželka na paliatívnom oddelení, ani mi len nenapadlo, že aj čokoládou alebo bonboniérou sa zo mňa stáva úplatkár. Bol som vďačný každému, kto sa pri nej zdržal dlhšie, ako mu velila povinnosť, a vľúdnym slovom a povzbudzovaním jej prejavoval účasť v utrpení. Ešte aj upratovačka mala súcit s jej chorobou a dokázala v nej vzbudzovať nádej. Musím povedať, že na vlastné oči som celé dva týždne videl, ako sa všetok zdravotnícky personál o pacientov vzorne staral, dbal na čistotu, opateru a poriadok. Ak by ma mal súdiť ktosi za dezert, zoberiem si na pomoc psychológa. Len on by dokázal opísať, čo sa v človeku odohráva, keď mu pred očami odchádza najdrahšia bytosť, keď jej už nedokážu pomôcť lekári, lieky, peniaze ani modlitby. V takých chvíľach je človek schopný rozdať všetko, nie iba bonboniéry. Nepomohlo nič, nestal sa zázrak, no musím potvrdiť, že nikto odo mňa nič nechcel a nikto o nič nežiadal. Sám som bol chvíľami pokušiteľ, ktorý chcel aspoň tými čokoládkami prejaviť svoju vďačnosť za jej dôstojný odchod zo života...

Jedna príhoda mi však predsa len utkvela v pamäti. Na poslednú chvíľu vo svojom voľnom čase prišiel na naše požiadanie kňaz, aby ju vyspovedal a dal jej posledné pomazanie. Ešte bola pri plnom vedomí, keď prijímala túto sviatosť, spolu sme sa pomodlili a bolo vidno, že to na ňu zapôsobilo ako morfium, ktoré jej vtekalo do žíl. Tiež som chcel kňaza niečím obdarovať..., akože – na kostol, no asi som ho tým urazil: „Musel by som sa hanbiť pred Bohom, keby som v tejto chvíli od vás niečo prijal,“ povedal. Bolo to pre mňa dosť zahanbujúce poučenie a cítil som sa potom ako návodca na hriech. Myslím si, že hyenou sa stáva zdravotník až vtedy, keď zabudne na Hippokratovu prísahu a prijme od pacienta alebo jeho príbuzných peniaze, aj keď dobre vie, že už mu nepomôže, že mu niet pomoci... Takí by sa mali hanbiť pred Bohom i ľuďmi. Tí, čo úplatok nikdy neprijali, sa však do Smotánky asi nedostanú...

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Oblasť internetovej komunikácie sa vyvíja veľmi rýchlo. S tým súvisí aj skutočnosť, že prostredníctvom týchto vplyvov prenikajú do jednotlivých jazykov pôvodne inojazyčné, zvyčajne anglické výrazy vyrastajúce z elektronického prostredia. Každý jazyk sa s nimi pritom vyrovnáva po svojom. So slovným odkazom na aktuálne celosvetovo populárnu sociálnu sieť sa v slovenčine najčastejšie stretávame v dvoch podobách – Facebook aj facebook.

Fejsbúk aj lajk

Variant Facebook ako vlastné meno, teda s veľkým začiatočným písmenom, použijeme vtedy, keď ním rozumieme konkrétnu značku či produkt, napríklad Toto je príbeh Marka Zuckerberga – zakladateľa Facebooku. Naproti tomu facebook chápaný ako všeobecné podstatné meno, teda s malým začiatočným „f“, použijeme pri pomenúvaní spôsobu komunikácie prostredníctvom sociálnej siete, napríklad Spoznali sme sa cez facebook. Ide pritom o takzvanú apelativizáciu, teda bežný spôsob rozširovania slovnej zásoby, keď sa z pôvodne vlastného mena stáva všeobecné podstatné meno. Iným slovenským príkladom môže byť Judáš – apoštol, zradca a judáš – falošný človek, Volt – taliansky fyzik a volt – merná jednotka či Talian – príslušník talianskeho národa a talian – človek, s ktorým sa nedá dohovoriť.

Dnes už môžeme zaregistrovať aj poslovenčené podoby fejsbuk alebo fejsbúk. Tie je však vhodné používať a možno aj preferovať iba vtedy, keď sa na danú sociálnu sieť odkazuje ako na všeobecné podstatné meno. V slovenčine totiž nedochádza ku grafickému prispôsobovaniu vlastných mien z pôvodne cudzojazyčného prostredia.

Domovským výrazom uvedenej sociálnej siete, ktorý sa následne rozšíril aj v ďalších komunikačných sférach, je like. Toto slovo má pôvod v anglickom slovese to like, čo znamená mať rád, páčiť sa, a v oblasti komunikácie prostredníctvom sociálnych sietí sa vníma ako prejav pozitívnej reakcie – pochvaly, súhlasu, sympatie či jednoduchého záujmu. Vzhľadom na to, že v slovenčine nenachádzame podobný variant, ktorý by stručne, v ideálnom prípade jedným slovom pomenoval nový jav z technologických dôvodov charakteristický pre prostredie elektronickej komunikácie, aj v slovenčine sa ujal tento pôvodne cudzojazyčný verbálny prvok. Dnes ho už navyše môžeme používať aj v zdomácnenej podobe lajk alebo v slovesnej forme lajkovať aj s príslušnými predponami, napríklad olajkovať.

Ani jednu z vyskytujúcich sa podôb analyzovaných slov facebook a like zatiaľ nenájdeme spracovanú v kodifikačných príručkách, no už teraz ich možno hodnotiť ako súčasť spisovnej vrstvy slovenčiny. Spôsob, akým sa budú tieto výrazy naďalej vyvíjať, závisí od mnohých, vzhľadom na vysokú premenlivosť domáceho elektronického prostredia prevažne mimojazykových faktorov. Rozhodujúce je, či budú používatelia slovenčiny tieto verbálne prvky uplatňovať v komunikácii aj v nasledujúcich rokoch a či vďaka tomu zostanú prirodzenou zložkou jej slovnej zásoby. Aktuálne ide o funkčné výrazy, ktoré dokážu efektívne naplňať svoje komunikačné poslanie v rozmanitých dorozumievacích sférach.

Natália KOLENČÍKOVÁ,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

REPORTÁŽ

NA MARGO

Predstavy verejnosti, odborníkov a podnikateľov o tom, ako by sa naše veľhory mali ďalej rozvíjať, sa v ostatných rokoch často v mnohých ohľadoch rozchádzali. Akoby každý mal svoju vlastnú koncepciu. To však neprospieva cestovnému ruchu, prírode ani ľuďom. Diskusia je potrebná, ale mala by vždy prebiehať verejne, a nie kdesi v kúte za zatvorenými dverami. Práve preto s cieľom podnietiť širšiu verejnú diskusiu o ďalšom smerovaní regiónu Tatier vytvorila na sklonku uplynulého roka spoločnosť Tatry mountain resorts (TMR) verejnú elektronickú platformu Aké Tatry chceme.

Aké budú tie naše Tatry

„Iniciatíva nesleduje iba oblasť cestovného ruchu, ale má ambíciu prinášať témy do diskusie aj o rozvoji dopravy a infraštruktúry, ľudského kapitálu či zveľaďovania prírodného a kultúrneho bohatstva Tatier," objasnila Zuzana Fabianová, hovorkyňa spoločnosti, ktorá prevádzkuje najväčšie tatranské horské strediská. Zameranie platformy www.AkeTatrychceme.sk je nastavené tak, aby prinášala zaujímavé témy a materiály o Tatrách, ale aj inšpirácie zo sveta, ktoré majú pomôcť k vytvoreniu spoločnej vízie pre Tatry. Platforma chce dať priestor aj názorom iných subjektov a ľudí, ktorí rozvíjajú svoje aktivity v Tatrách a majú záujem o ich rozumný rozvoj. „Naša spoločnosť podniká v Tatrách už niekoľko rokov a máme záujem pôsobiť tu dlhodobo, takže prirodzene potrebujeme poznať názor čo najširšej verejnosti, akým smerom by sa mali Tatry rozvíjať. V diskusiách, ktoré vedieme pri každom našom projekte s rôznymi inštitúciami, občanmi či podnikateľmi, sa oveľa častejšie stretávame s názormi, čo všetko v Tatrách nechceme, a iba veľmi málo zaznieva pozitívna vízia toho, čo chceme, aby sa v Tatrách rozvíjalo. Aj pomocou tejto iniciatívy chceme nájsť prienik medzi tým, kde vidíme príležitosti my ako podnikatelia a čo chce v Tatrách vidieť verejnosť – a tým myslíme nielen miestnych ľudí, ale aj návštevníkov a všetkých, ktorí majú Tatry radi a navštevujú ich," uviedol v súvislosti so spustením iniciatívy generálny riaditeľ TMR Bohuš Hlavatý.

Tematicky je stránka rozdelená na päť hlavných oblastí – Bohatstvo Tatier, Doprava a infraštruktúra, Šport a relax, Gastronómia a ubytovanie a Ľudia. Práve rast ľudského kapitálu a vytvorenie pracovných príležitostí považuje spoločnosť pre rozvoj regiónu za kľúčové. Web zároveň poskytuje priestor aj pre širokú verejnosť, aby formou otvoreného prieskumu vyjadrila svoj názor na hlavné problémy či rozvojové plány v regióne Tatier. „Našou víziou je, aby sme krásne miesta v Tatrách mohli v čo najväčšej miere sprístupniť aj pre menej zdatných turistov, napríklad pre deti, lebo iba ak ich dostanú možnosť spoznať, môžu si k nim budovať vzťah. Tiež by sme chceli, aby návštevníci v Tatrách našli čo najkvalitnejšie profesionálne služby a zároveň mali dostatok možností, ako tu tráviť čas celoročne a za každého počasia. Ale zároveň si uvedomujeme, že úspech nášho podnikania úzko súvisí s tým, ako bude vyzerať prírodné prostredie Tatier, a preto chceme aj svojimi aktivitami prispieť k tomu, aby boli Tatry krajšie a čistejšie, nie naopak," doplnil B. Hlavatý.

(rkh)

Napriek mnohým problémom sa turizmus v našich slovenských veľhorách pozitívne rozvíja

Mesto Vysoké Tatry ako zrelý jubilant

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Vysoké Tatry nie sú len naším najväčším prírodným bohatstvom, ale aj mestom, ktoré je rozlohou druhé najväčšie na Slovensku. Počas zimných prázdnin si Tatry užili rekordnú návštevnosť a niet pochýb o tom, že cestovný ruch je v nich na vzostupe. Ale mesto a jeho obyvatelia potrebujú aj primeranú infraštruktúru. Ešte pred vianočnými sviatkami poslanci Mestského zastupiteľstva Vysoké Tatry odklepli rozpočet na rok 2017, čo je na chod a fungovanie samosprávy najdôležitejší dokument. Tatranská samospráva v tomto roku plánuje hospodáriť s vyrovnaným rozpočtom na strane príjmov i výdavkov vo výške 6,311 milióna eura.

Primátor mesta Ján Mokoš pripomenul celému Slovensku, že: „Počas najbližších dvanástich mesiacov si budeme pripomínať sedemdesiate výročie vzniku jednotného samosprávneho celku mesta Vysoké Tatry. V priebehu týchto siedmich desaťročí prešiel viacerými zmenami a jeho vývoj bol podmienenými rôznymi vplyvmi, niektoré boli pozitívne, iné menej. Mali by sme však mať na pamäti, že naši predchodcovia nám tu zanechali dedičstvo, ktoré si zaslúži našu pozornosť a úctu."

■ VZÁCNE DEDIČSTVO

Veru, dedičstvo, ktoré nám ostalo vo Vysokých Tatrách, je mimoriadne vzácne. No nie všetko je v poriadku. Napríklad to, že z mesta už zmizli mnohé ruiny, vôbec neznamená, že tam už nijaké neostali. Po tom, čo v Tatranskej Lomnici opravili zvyšok bývalých kúpeľov a hotel Lomnica, na rade by mal byť Starý Smokovec. Ale dva výkričníky neďaleko lyžiarskeho areálu Jakubkova lúka trčia priam do neba. Bývalý hotel MS 72 a budova TASR očividne chátrajú. Prečo? Lebo pozemky pod nimi nie sú vlastnícky vyrovnané, a tak ani potenciálni kupci nebudú investovať do toho, čo im nebude patriť celé. Takých príkladov sa v Tatrách nájde viac...

Ale aj iné problémy sú v Tatrách očividné. Dlhé roky naráža samospráva i návštevníci na problémy nedoriešenej zonácie. Stále nebolo jasné, v ktorých lokalitách možno rozširovať či skvalitňovať služby, a vznikali veľké boje s predstaviteľmi ochrany prírody, či je, alebo nie je vhodné tu vybudovať komplexné stredisko zimného cestovného ruchu. Prakticky to tak bolo dovtedy, kým nebolo vybudované stredisko v Tatranskej Lomnici, ktoré sa stalo jednoznačným lídrom zimného cestovného ruchu vo Vysokých Tatrách. Nedoriešená zonácia má však stále dosah na letnú turistiku, pretože dlhodobo nie je prijatý Návštevný poriadok TANAP-u. Podľa názorov odborníkov sa stále nevenuje dostatočná pozornosť otázke dopravy, najmä statickej, teda parkovaniu.

Vysoké Tatry ponúkli návštevníkom v ostatných rokoch niekoľko jedinečných podujatí. Treba však brať do úvahy aj to, že prevažná väčšina ľudí prichádza na ne individuálnou dopravou. Tento trend treba podchytiť a vyriešiť, pretože v špičkových obdobiach – či už sú to novoročné sviatky, Veľká noc, prázdniny, ale aj jednotlivé akcie, ktoré lákajú do Tatier návštevníkov, ako je Tatranský ľadový dóm, Tatry Ice Master, Medvedie dni – spôsobujú dopravný kolaps nielen v jednotlivých častiach mesta, ale už aj na prístupových cestách. Bude potrebné sa s tým popasovať, to sa však malo udiať už dávno.

■ DOBRÁ SEZÓNA

Koniec roka je už tradične obdobím, keď je záujem turistov o naše tatranské destinácie najvyšší. Sviatky si od Vianoc do Troch kráľov, teda najmä počas prázdnin, v Tatrách užívali najviac Slováci, ktorí tvorili okolo šesťdesiat až sedemdesiat percent klientely.

Opravený a prestavbou rozšírený hotel Lomnica si nárokuje na niekdajšiu slávu.

Počuť však bolo aj češtinu, poľštinu, angličtinu či nemčinu. Objavili sa i Francúzi a Portugalci a ku koncu roka začali vo väčšom prichádzať tiež návštevníci z východu Európy. Dva dni pred Silvestrom pristálo na popradskom letisku prvé lietadlo s ukrajinskými dovolenkármi. Okrem pravidelnej linky medzi Kyjevom a Popradom, ktorá by mala turistov voziť až do polovice marca, raz do týždňa zosadajú pod Tatrami aj lietadlá z lotyšskej Rigy. Stálicou je linka z Londýna, ktorá momentálne lieta trikrát v týždni. Časy, keď na popradskom letisku spolu s lietadlami z Ukrajiny vo veľkom pristávali aj stroje z Ruska, sú, zdá sa, definitívne preč.

„Už to nie je to také, aké to bývalo kedysi, keď po našich sviatkoch prichádzali húfy po rusky hovoriacich turistov, ale oproti predchádzajúcim rokom tu nejaký nárast určite je," konštatuje Andrea Žigová, výkonná riaditeľka oblastnej organizácie cestovného ruchu Región Vysoké Tatry. Oproti predošlej zime je tá súčasná zatiaľ štedrá na sneh, čo uľahčuje prácu najmä prevádzkovateľom lyžiarskych stredísk. Hoci štatistiky návštevnosti zatiaľ nie sú k dispozícii, štart sezóny si pochvaľujú. „Sviatky hodnotíme veľmi pozitívne, množstvo ľudí si doprialo oddych na horách, takže Tatry boli plné a návštevnosť stredísk veľmi silná," zhodnotila toto obdobie hovorkyňa spoločnosti Tatry mountain resorts (TMR) Zuzana Fabianová. Vďaka technike i prírode mohli spustiť lyžovačku na Štrbskom Plese už koncom novembra, na Nový rok sa lyžovalo dokonca aj v Lomnickom sedle. Od polovice decembra je v prevádzke i sánkarská dráha z Hrebienka do Starého Smokovca.

„Čo sa týka prírodných zrážok, táto zima je zatiaľ určite za posledných päť rokov najlepšia," dodala Z. Fabianová. Návštevníci si užívali aj bežecké stopy, na Štrbskom Plese ako novinku spustili i dvojhodinové večerné bežkovanie. Na dovolenku do Tatier však nelákal iba sneh. Ľudia ocenili podujatia, ktoré ponúkol seriál programov Tatranské Vianoce, magnetom bol i Tatranský ľadový dóm na Hrebienku, ktorý len počas posledného týždňa starého roka navštívilo tridsaťšesťtisíc ľudí. Primárne nie je lyžovačka tým hlavným dôvodom, pre ktorý ľudia trávia sviatky v Tatrách. Je to skôr o tom, užiť si atmosféru hôr mimo domu a stráviť čas s rodinou.

■ ZÁCHRANA PAMIATOK

Návštevníci Tatranskej Lomnice si mohli už pred Vianocami všimnúť, že bývalá ruina, ktorá chátrala vyše dve desaťročia, dostala nový šat i nový život. Popri rekonštrukcii sa však noví majitelia Hotela Lomnica snažili odkrývať aj jeho históriu. Niečo z nej odhalili pamätníci, ďalšie svedectvá vydali archívy.

„Dlho sa v súvislosti s hotelom hovorilo len o roku 1893, keď podľa dosiaľ publikovaných informácií mali hotel postaviť. Teraz však už vieme aj to, kedy ho otvorili," hovorí marketingová riaditeľka Lenka Maťašovská. Pátranie sťažovala skutočnosť, že v útrobách kedysi vychýreného hotela sa pred rekonštrukciou nepodarilo nájsť ani jeden archívny dokument, chýbali akékoľvek knihy hostí, kroniky, dokonca sa nenašli ani nijaké fotografie. Trvalo pol roka, kým sa podarilo obísť všetky archívy, preštudovať stovky strán dobových dokumentov, písaných aj švabachom, prelistovať staré noviny. Zistenia konzultovali s historikmi.

„Niekoľko nespochybniteľných faktov dokazuje, že Hotel Lomnica privítal prvých hostí v júni v roku 1894. Tiež sa podarilo spresniť, že vo Vysokých Tatrách stoja aj staršie budovy, ktoré kedysi slúžili ako hotel, no spomedzi tých, ktoré zostali fungovať, je tento najstarší," približuje marketingová manažérka fakty, ktoré o roky chátrajúcej národnej kultúrnej pamiatke odhalili archívy. Ďalšie zaujímavosti priniesli rozprávania pamätníkov a bývalých zamestnancov, po ktorých pátrali od leta 2016 aj prostredníctvom kampane.

„Boli sme zvedaví na ich životné príbehy, spomienky, na fotografie z ich rodinných albumov. Ozvali sa bývalí kuchári, čašníci, servírky, ale aj ľudia, ktorí zabezpečovali prevádzku hotela," konkretizuje L. Maťašovská. Tridsať bývalých pracovníkov ešte koncom minulého roka prijalo pozvanie a v predpremiére sa po rokoch opäť prešli chodbami hotela, v ktorom viacerí z nich odpracovali celé roky.

„Stretnutie bolo plné emócií, dokonca sa objavili aj slzy dojatia. Ich rozprávanie je súčasťou filmu, ktorý mal premiéru koncom januára počas oficiálneho otvorenia hotela," dodala manažérka. Prvých silvestrovských hostí, medzi ktorými bol napríklad aj minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák s manželkou, ubytovali v hoteli 29. decembra, nedočkaví návštevníci sa však jeho chodbami prešli ešte pred sviatkami. Rekonštrukcia objektu, ktorý chátral dve desaťročia, trvala dvadsať mesiacov a spolu s prístavbou stála sedem a pol milióna eur.

■ POZITÍVNE ZMENY

Zaujímavé veci sa dejú aj v budove bývalej údolnej stanice lanovky z Tatranskej Lomnice na Skalnaté pleso, ktorá je dielom známeho architekta Dušana Jurkoviča. Zdá sa, že Národnej kultúrnej pamiatke konečne svitá na lepšie časy. Jej súčasný vlastník už poveril Tatranský okrášľovací spolok (TOS), aby pripravil podklady na vyhlásenie ideovej architektonickej súťaže, ktorej výsledkom má byť návrh budúceho využitia objektu i jeho architektonické riešenie. Chátrajúcu budovu ešte koncom minulého roka vypratali, nechali ju zamerať a momentálne finalizujú zadanie a podmienky súťaže.

„Jej stav trápi Tatrancov aj návštevníkov Tatier dlhodobo, čo potvrdil i náš prieskum spred niekoľkých rokov v rámci projektu Tatranské haraburdy. Stanicu lanovky ľudia označili ako objekt, ktorý by sa mal riešiť prioritne," povedal Patrik Kolesár z TOS.

Budova, ktorú do prevádzky uviedli 22. decembra 1937 spolu s prvým úsekom lanovky, slúžila až dovtedy, kým Štátny dráhový úrad nedal lanovke zákaz prevádzky. Bolo to v októbri 1999 pre nedostatočnú technickú spôsobilosť. Pre nízku prepravnú kapacitu sa údržba lanovky stala nerentabilná a ďalej sa do nej neinvestovalo. Poslednú jazdu, už bez cestujúcich, absolvovali zamestnanci lanovky 12. apríla 2005 počas nakrúcania filmu Príbeh jednej lanovky. Podpery, okrem prvej, potom postupne rozobrali, ostala len budova s kabínou lanovky a snaha urobiť z nej múzeum tatranskej lanovej dopravy. Pohľad na niekdajšiu stanicu bol z roka na rok čoraz žalostnejší, na jej výzore sa podpísal čas i vandali. Podľa P. Kolesára s majiteľom objektu komunikuje TOS o tejto téme už niekoľko rokov, no doteraz sa nepodarilo nájsť taký cieľ využitia, ktorý by bol všeobecne akceptovaný a dlhodobo udržateľný. Vyhlásenie otvorenej ideovej súťaže by však mohlo pomôcť nájsť najlepšie riešenie. Zadanie aj podklady do súťaže pripravuje TOS v rámci projektu Tatranské centrum architektúry. „Cieľom tejto iniciatívy je identifikovať a definovať typický dizajn tatranskej horskej architektúry a prispieť k jej zachovávaniu v rámci citlivých rekonštrukcií existujúcich objektov. Závery a zistenia tejto platformy by sa mali využívať ďalej aj pri navrhovaní nových urbanistických riešení v Tatrách," doplnil P. Kolesár. Nuž, ako vidno, v Tatrách sa vždy deje niečo zaujímavé a treba veriť, že to budú najmä udalosti, ktoré môžu potešiť všetkých, ktorí majú naše veľhory radi.

Prezident Andrej Kiska rozpútal svojimi vyznamenaniami diskusiu

Ocenenia nemajú spoločnosť rozdeľovať

Alexander GOCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Z prezidentského paláca znova vzišla kauza, ktorá poukazuje na pretrvávajúcu polarizáciu slovenskej spoločnosti. Tentoraz sa týkala štátnych vyznamenaní, ktoré udelil prezident Andrej Kiska napríklad aj reprezentantom (nielen) slovenskej kultúrnej scény. Aj keď štandardné médiá priniesli viac-menej oslavné články, verejnosť vyznamenaných umelcov búrlivo komentovala v internetových diskusiách.

V minulosti sa zaužívalo oceňovanie umelcov titulmi zaslúžilý či národný umelec. Do istej miery sa dá povedať, že až na výnimky boli pred novembrom 1989 ocenení skutočne tvoriví a v kontexte našej kultúry prínosní ľudia, aj keď možno diskutovať o miere spolupráce s vtedajším režimom. Jednoducho, nič nie je čierno-biele.

■ **ZAUJÍMAVÝ MENOSLOV**

Toľko skloňovaná demokracia priniesla zmeny aj do oceňovania umelcov. V podstate každý doterajší prezident sa pri udeľovaní štátnych vyznamenaní dostal pod drobnohľad médií. No a v tom okamihu bolo podľa reakcií väčšiny korporátnych denníkov či týždenníkov jasné, kto je po chuti vyznávačom multikultúrnej Európy a kto nie. Samozrejme, vždy sa v zozname našiel celý rad osobností, proti ktorým sa nikto neopovážil namietať, ale isté pnutie tu ostalo a pretrváva. Povedzme Pribinov kríž II. triedy bol udelený Zite Furkovej za dlhoročné mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky v oblasti kultúry a divadelného umenia či Daniele Šilanovej in memoriam za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky v oblasti publicistiky a divadelného umenia. Tieto vyznamenania sú namieste, podobne ako ocenenie herca Martina Hubu či spisovateľa a aforistu Tomáša Janovica. Aj vyznamenanie historika Ivana Kamenca a in memoriam politika Jána Langoša by po istej diskusii mohlo javiť zmysel, keďže žijeme v proklamovanej pluralitnej spoločnosti. Lenže mená niektorých vyznamenaných protagonistov vnucujú trochu informovanejšiemu človekovi otázku, či sa náhodou nestalo to, že povedané slovami spisovateľky a publicistky Gabriely Rothmayerovej „svoji tlieskali svojim“. Úsilie o vytváranie druhého mocenského centra okolo prezidenta Andreja Kisku sa tak znova prejavilo.

■ **NENÁPADNE VYRADENÍ**

Pomerne búrlivú diskusiu na sociálnych sieťach vyvolalo vyradenie zo zoznamu vyznamenaných herca a riaditeľa divadla Aréna Juraja Kukuru a textára, spisovateľa a publicistu Borisa Filana. Ministerstvo kultúry pod vedením Mareka Maďariča po slávnostnom ceremoniáli reagovalo, že prezident o konkrétnych menách rozhoduje na základe odporúčania komisie, ktorá je na tento cieľ vytvorená. „A práve táto prezidentova komisia, nie ministerstvo kultúry ešte vo februári 2016 zo štyroch návrhov ministerstva odporučila udeliť štátne vyznamenanie práve Borisovi Filanovi a Jurajovi Kukurovi. K návrhu štyroch mien pristúpilo ministerstvo kultúry ešte v máji 2015 po výzve z prezidentskej kancelárie,“ píše sa v stanovisku Maďaričovho tlačového odboru. To však na tom, že obaja protagonisti boli z menoslovu záhadne vyradení, nič nemení. Keď na chvíľu odbočíme od kultúry, tak do zoznamu ocenených neboli zahrnutí ani ďalší kandidáti.

„Bol som presvedčený, že takou najvhodnejšou príležitosťou, kde prvýkrát budeme môcť poďakovať za zvládnutie slovenského predsedníctva, mohli byť udalosti spojené s odovzdávaním štátnych vyznamenaní. Nie je žiadne tajomstvo, že som požiadal pána prezidenta, aby ľuďom, ktorí sa najviac pričinili o zvládnuté slovenské predsedníctvo, udelil štátne vyznamenanie, čo bolo dosť razantne odmietnuté. Mrzí ma v tejto súvislosti, že iné podujatie, ktoré sa tiež začína na ‚P‘ a nebolo to predsedníctvo, dostalo štátne vyznamenanie. A taká významná udalosť, ako je šesť mesiacov regulovania procesov v EÚ, bola opomenutá,“ uviedol premiér Robert Fico.

■ **NIEKOĽKO OTÁZNIKOV**

Premiérom spomínané podujatie je hudobný festival Pohoda a oceneným Radom Ľudovíta Štúra II. triedy je jeho dlhoročný organizátor Michal Kaščák, konkrétne „za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie, ochranu ľudských práv a slobôd a o rozvoj kultúry“. Až na to, že na Pohodu, o ktorej sa v kuloároch začína hovoriť ako o „festivale politickej piesne“, sú zásadne pozývaní účinkujúci s konkrétnymi liberálnymi a „svetoobčianskymi“ politickými postojmi a sám prezident tam bol hosťom v roku 2014. Ďalším vyznamenaným bol český hudobník Michal Kocáb, konkrétne radom Bieleho dvojkríža, za „mimoriadne zásluhy o všestranný rozvoj vzťahov medzi Českou republikou a Slovenskou republikou“. Tu už ostáva len neveriacky pokrútiť hlavou. Michal Kocáb, ktorý u našich západných susedov čelí už roky kritike za svoje nie príliš transparentné podnikateľské aktivity, o morálnom kredite v rámci osobných vzťahov nevraviac, určite neprispel k rozvíjaniu kultúrnych vzťahov medzi Slovenskom a Českom v miere hodnej takej významnej pocty. Ako vravia zlé jazyky, to si len „bratislavská kaviareň“ uctila tú pražskú...

Dovolím si na záver zacitovať už spomínanú Gabrielu Rothmayerovú: „Takže keď to zhrnieme, prezidentovi poradcovia kolekciu vyznamenaných zložili ako signál svojim voličom. A tak trochu aj ako polienko do konfliktu s premiérom, oheň ktorého usilovne živia médiá hlavného prúdu.“

Vynikajúca historická freska

Anton Hykisch: Verte cisárovi, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2016

KNIHA TÝŽDŇA

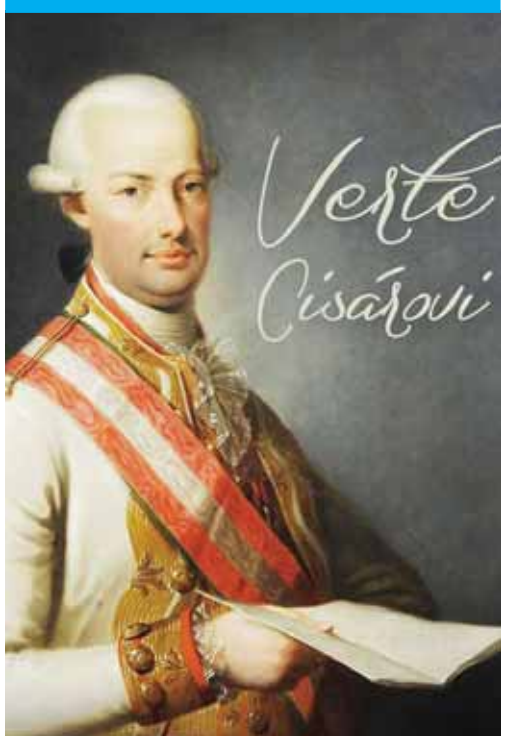

Úskalím prozaika, zaoberajúceho sa históriou, je vyhnúť sa historizácii, to znamená – nude. Áno, je možné históriu písať aj takýmto spôsobom, ale potom ide skôr o historickú štúdiu, a nie o beletriu. Anton Hykisch je skúsený a osvedčený autor a ku každej z kompetencií cisára pridal dostatok historických reálií, ale aj románovej zápletky a invencie. Je to pravá prozaická freska.

Iným úskalím autora historickej prózy je schopnosť porozumieť dobe. V tomto prípade epoche osvietenstva a najmä hlavnému hrdinovi cisárovi Jozefovi II. Autor vie o ňom takmer všetko – od rodinného života, intímností, vzťahov k dvorným úradníkom, šľachte, národom. Len vďaka svojej osvietenosti mohol vydať Tolerančný patent, zrušiť poddanstvo, zaviesť evidenciu pôdy (dnešný kataster) a tak ďalej. Je to veľa či málo? Napriek nespornému pokroku ľudia po jeho skone nielen smútili, ale aj sa tešili. Odišiel ako nepochopený vladár. Autor mal už z predchádzajúcich próz, najmä z úspešného diela Milujte kráľovnú o Márii Terézii, dostatočnú erudíciu o storočí, v ktorom vládli. Na zaradenie cisára do histórie si zvolil širokú prierezovú optiku, do ktorej zaradil aj početných Slovákov. Odvážneho prvého kodifikátora slovenčiny Antona Bernoláka, prvého nášho románopisca J. I. Bajzu, vzdelávateľa Jura Fándlyho a ďalších osvietencov. Možno povedať, že A. Hykisch vyzliekol zo Slovenska, ako odznelo na prezentácii, plebejskú košeľu V. Mináča a obliekol mu moderný stredoeurópsky habit.

Jozefa II. predstavil ako pracovitého, novátorského aj rozporuplného vládcu. Mnoho pokrokového po ňom zostalo a veľa bolo po jeho desaťročnom vládnutí aj čo napravať. Jeho vládou otriasali nielen vojny a rebélie, ale zasiahla aj prevratná francúzska revolúcia. Dielo Verte cisárovi umelecky pokrýva celú rakúsko-uhorskú monarchiu a dáva možnosť pochopiť mnohé vtedajšie európske kultúrne a politické trendy.

Anton BLAHA

NEKROLÓG

Stretnutie s touto krehkou noblesnou dámou, tragédkou, ktorá mala zmysel aj pre komediálne herectvo, umelkyňou s ušľachtilým srdcom, bolo vždy udalosťou. V divadle, na filmovom plátne, televíznej obrazovke či pri počúvaní rozhlasu. Patrila k zlatej generácii slovenských hercov a zapísala sa navždy do povedomia milovníkov divadla či filmu. V týchto dňoch Zdena GRUBEROVÁ, dlhoročná členka Činohry SND, definitívne prešla z javiska života do divadelnej histórie.

Umelkyňa s ušľachtilým srdcom

Narodila sa 24. novembra 1933 v Šenkviciach. V mladosti ešte netušila, že jej osudom budú dosky, ktoré znamenajú svet, a preto sa rozhodla študovať na obchodnej akadémii. Na začiatku jej divadelnej cesty bola poézia. Július Pántik a František Dibarbora jej odporúčali, aby sa prihlásila na konzervatórium. Ako dvadsaťjedenročná prešla z martinského divadla do SND (1954), a keď mala dvadsaťdva, stvárnila Júliu, azda jej najobľúbenejšiu postavu. Na javisku Činohry SND, ktorej bola členkou od septembra 1954 do konca roka 1998, stvárnila deväť desiatok postáv – tragických i dramatických, ale aj plných rozšanteného smiechu.

„Ako herečka som považovala za veľkú česť hrať v SND s vynikajúcimi partnermi. S obecenstvom som si vždy rozumela a dúfam, že ani režisérov som nesklamala. Zahrala som si naozaj množstvo krásnych postáv,“ zdôverila sa umelkyňa pri nie tak dávnom životnom jubileu. Zdenu Gruberovú veľmi skoro objavil aj film a televízia. V jej filmografii je uvedených vyše sedemdesiat filmov – od legendárneho Kapitána Dabača cez Červené víno až po posledný televízny film Zlatý hlas z roku 2004. Jej nezameniteľný hlas znel z desiatok rozhlasových hier a jej zrelý šarm tešil milovníkov divadla a filmu celé desaťročia. Po rodinnej tragédii – smrti syna, sa Zdena Gruberová stiahla do úzadia. Zo scény života odišla v stredu 18. januára vo veku osemdesiattri rokov. Česť jej pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

Keď mozog má občas poriadne meškanie

Naši predkovia si veľmi cenili okrem iného aj uvážlivosť. Uvážlivý človek bol ten, kto zodpovedne hovoril a zodpovedne i konal. Máme na túto tému aj príslovia. Napríklad: Dvakrát meraj a raz rež. Prípadne: Ráno je múdrejšie večera. Aj keď medzi nami, väčšina populácie, ktorú budík ráno vyženie do práce či do školy, si múdrejšie rozhodne nepripadá. S automatickou rutinou sa naraňajkujú, opatria psa, deti a kanárika, popamäti si zaviažu tkaničky na topánkach a poďho do práce. O nejakej zvýšenej hladine múdrosti je tu ťažko hovoriť.

Ale vráťme sa k uvážlivosti. Určite je to cnosť, a počúvať múdreho človeka, ktorý presne formuluje a volí slová, je radosť. Samozrejme, sú aj výnimky. Uvážlivo formulujúci športový komentátor by asi nebol to pravé orechové. Iba ak by komentoval šachovú partiu, keďže v kolektívnych športoch sa vyžaduje aj istá dávka emócií a ústa nezriedka pri dramatických situáciách na ihrisku predbehnú mozog. Ale to sa stáva nielen v hovorenom slove, ale aj v písanom. Potom vznikajú takzvané preklepy. Začalo sa to už na strednej škole, keď sa mi podarilo do písomky prepašovať „nerestné bohatstvo ZSSR“. Oveľa neskôr , už ako človeku, ktorý sa písaním občas aj živil, sa mi podarilo napísať „smútoční hostia sa rozčúlili s nebožtíkom“. Keď ma na chvíľu zavialo do rozhlasu, úprimne som zazávidel kolegovi hlásateľovi, ktorý zahlásil „koncert troch slávnych teroristov“, náš podšéf videl „vykoľajené vagíny“ a mne samému sa permanentne darilo písať do scenárov namiesto hudobný predel „hudobný prdel“. Jednoducho, raz prsty a inokedy ústa navidomoči predbiehali mozog. Dnes, keď píšeme na počítačoch, ktoré nám strážia pravopis, preklepov ubúda. Aj tak sem-tam sa podaria a potom stoja zato. Tak som sa stretol s „vysokým kominárom“ Rady bezpečnosti Európy. Ale to bolo nič oproti programu istého bratislavského kina, keď som si v schránkových novinách prečítal v rubrike Detské predstavenia titul „Strtol som ho v ZOO.“ Teraz neviem, či by som ako rodič na takýto film svojho potomka zobral...

Takže uvážlivosť je jedna vec, ale próza každodenného života druhá. Najhoršie to majú politici. Keď im ústa predbehnú mozog, všimne si to nepomerne viac ľudí a už je z hanby kabát. Do dejín takzvaných brbtov, vyslovených najvyššími vládnymi predstaviteľmi, sa iste zapíše Organizácia Spojených nádorov, aj keď popravde, niekedy môže mať človek skutočne pocit, že spomínaná inštitúcia metastázuje a chosen čím ďalej, tým menší. No sem-tam sa podarí prerieknutie, ktoré vám získa napríklad renomé jasnovidca. To som raz telefonoval do istej váženej inštitúcie a na záver rozhovoru som chcel použiť obligátnu hovorovú skratku „dopo“. To ako dopočutia. Neviem ani ako, ale mozog vyslal najprv skratku „dovi“, teda dovidenia. No a ja som tresol do slúchadla „dopi“. Na druhý deň mi dotyčná dáma povedala: Ako si vedel, že oslavujeme narodeniny kolegyne a ja mám víno v pohári?

Marek DANKO

Matica má rozpočet

V čase uzávierky tohto vydania SNN rokoval výbor Matice slovenskej (MS). Výborníci prijali vyrovnaný rozpočet na rok 2017 na úrovni 1 980 tis. eur. Viac financií bude smerovať do členského hnutia, vedeckých odborov, požičovne krojov a do Archívu MS. „Sú to rozvojové projekty Matice po dvoch rokoch finančnej reformy," zhodnotil správca Matice M. Smolec, ktorý rozpočet predložil. Okrem toho výborníci schválili nového podpredsedu MS V. Oberhausera a člena predsedníctva MS R. Michelka. Viac v budúcom vydaní SNN.

(red)

ČRTA

Určite ani na chvíľu nemyslel na lúčenie, veď pripravoval ďalší ročník ekumenických Vianoc. Tešili sme sa na stretnutie na tomto krásnom podujatí plnom zvykov, spevov, modlitieb i slova, no stretli sme sa na smútočnom obrade – na poslednej rozlúčke s dlhoročným aktívnym matičným funkcionárom Jozefom PREPLETANÝM (1933 – 2016).

Obetavý matičný funkcionár

J. PREPLETANÝ.

Nebohý patril k tým breznianskym matičiarom, ktorí oživovali činnosť tamojšieho MO MS a v rokoch 1990 – 1998 bol jeho podpredsedom. Aj po skončení funkcionárskej činnosti stále bol aktívnym členom Matice a organizátorom mnohých podujatí. V roku 2004 ho za jeho celoživotnú prácu v kultúre a polstoročné pôsobenie v divadelnom súbore Jána Chalupku poctili Cenou mesta Brezno.

Jozef Prepletaný v roku 1992 po prijatí Ústavy SR navrhol k tejto udalosti pamätnú tabuľu, vyriešil jej umiestnenie a zasadenie pamätnej Lipky štátnosti, kde sa každoročne stretávajú občania mesta na oslavách tejto udalosti. Patril k zakladateľom matičného Klubu Maroško, ktorý vznikol v roku 2007 a patril k tým matičným aktivistom, ktorí v roku 2009 založili pamätnú izbu pod názvom Literárne Brezno. Nezabudnuteľné sú jeho literárno-dramatické pásma, ktoré väčšinu nacvičil podľa vlastných scenárov. Spomeňme len Cesty k memorandu národa slovenského z roku 2011, inscenáciu Zatajený Liszt od autora Mariána Tkáča, pásmo Zobudil zo sna národ k dvestoročnici Ľudovíta Štúra v roku 2015 alebo Noc novej básne k celoslovenským oslavám breznianskeho rodáka Karola Kuzmányho pri príležitosti jeho 210. výročia narodenia a 150. výročia úmrtia.

Mária MACUĽOVÁ

Slavomír Hvezdoň KOČTÚCH veril v úspech samostatného Slovenska

Na takýchto ľudí by sme nemali zabúdať

Štefan SAMSON – Foto: internet

Aký bol, že treba ňom písať? Profesor Slavomír Hvezdoň KOČTÚCH, popredný, reformný ekonóm aj politik. Narodil sa posledný marcový deň v roku 1929 v Liptovskej Porúbke – časti Liptovského Hrádku. Rodičia nemohli tušiť, čo z narodeného chlapca bude, no dali mu dve dosť zriedkavé krstné mená Slavomír a Hvezdoň. Čím to vysvetliť? Jedine tým, že sa narodil a vyrastal v národne, slovensky cítiacej rodine a v uvedomelom národnom slovenskom prostredí Liptova.

Po skončení základnej školy a gymnázia v Liptovskom Mikuláši študoval na Vysokej škole obchodnej, neskôr premenovanej na Vysokú školu hospodárskych vied. Absolvoval ju v roku 1952.

Gymnázium v Liptovskom Mikuláši, ktoré navštevoval Slavomír Hvezdoň KOČTÚCH.

■ PRVÝ A NAJLEPŠÍ

Bol bystrý, výborne sa učil, ambicióznosti mal na rozdávanie – počas štúdia, ale aj potom – v profesijnom raste a v ďalšom živote. Nezapadal do priemeru. Nestačilo mu byť medzi prvými, chcel byť prvý a najlepší. Cielene sa o to usiloval. Aj pre túto svoju charakterovú vlastnosť a úsilie vynikať a vyčnievať nad druhých nebol u poniektorých spolužiakov, neskôr kolegov, obľúbený. To je však niekedy údel šikovných, schopných, cieľavedomých a do popredia sa predierajúcich ľudí. A takým Slavomír Kočtúch bol. Tí, čo ho dobre poznali, vedia, že nebol typický individualista, všetko iba pre seba, naopak, mal rád kolektív a v ňom debaty a diskusie, prekáranie a presviedčanie sa, hľadanie styčných bodov, stanoviska, pravdy – a to nielen svojej.

Po skončení vysokoškolského štúdia začal ako inžinier ekonómie pedagogicky a vedecko-výskumne pracovať v škole, ktorú absolvoval – na Vysokej škole hospodárskych vied. Z talentovaného absolventa bol postupne odborný asistent, potom docent a v roku 1968 ho vymenovali za profesora v odbore národohospodárske plánovanie. Ako jeden z prvých na Slovensku sa stal v roku 1966 doktorom ekonomických vied.

Bol autorom viacerých odborných prác z oblasti ekonómie, hospodárskej politiky a plánovania. Doménou jeho ekonomického výskumu ako makroekonóma bol ekonomický rast a rozvoj s dôrazom na výkonnosť a efektívnosť investícií a národného hospodárstva. Analyzoval dlhodobý vývoj slovenskej ekonomiky, porovnával plány s jej reálnym stavom.

■ HOSPODÁRSKE ROZDIELY

Z výsledkov rozborov za roky 1948 – 1964 dospel aj k záveru, že slovenská ekonomika v unitárne, z pražského centra riadenom hospodárstve nemôže dobehnúť českú ekonomiku a dosiahnuť jej úroveň. A dôvod? Už samotné plány rozvoja, aj keď nie na prvý pohľad, ale v skutočnosti, reálne predpokladali predností, rýchlejší rast českej ekonomiky. Keďže svoju výskumnú prácu nepovažoval za samoúčelnú, usiloval sa o zmenu tohto stavu a disproporcií vo vývoji slovenskej ekonomiky. So svojimi poznatkami vystupoval na konferenciách v úsilí pravdivo informovať, ako je to vlastne so slovenským dobiehaním a „vyrovnávaním sa" Česku. V roku 1964 na konferencii, ktorú usporiadala Vysoká škola ekonomická a Slovenská plánovacia komisia, v prednesenom referáte poukázal na vedomé plánované brzdenie vývoja slovenského hospodárstva zo strany pražskej Štátnej plánovacej komisie. Nečudo, že v Prahe upadol do nemilosti a tamojší centralisti ho zaradili k tým, na ktorých bolo potrebné dať si v ďalšom období pozor.

■ SLOVENSKÝ PATRIOT

Profesor Kočtúch nebol len ekonóm, pedagóg, výskumný pracovník. Bol odjakživa verejne, spoločensky činný. Bol aj politik. Bol blízkym spolupracovníkom Alexandra Dubčeka, Ivana Laluhu, Augustína Mariána Húsku... Svoje poznatky z ekonómie a výsledky z ekonomických výskumov si nenechával pre seba, ale sa ich usiloval využiť pre hospodársky a spoločenský vývoj. V dramatickom roku 1968 sa stal členom ÚV KSS, ÚV KSČ a poslancom SNR. Bol v reformnom krídle slovenských komunistov. Spolu s profesorom Viktorom Pavlendom vytvárali koncepcie budúcej federácie, v ktorej by malo Slovensko rovnoprávne zastúpenie s Českom. Bol, dalo by sa povedať, aj slovenský patriot. Jeho osobnostnou politikou bolo pracovať a prispieť k hospodárskemu, politickému a spoločenskému povzneseniu Slovenska.

Vstup vojsk Varšavskej zmluvy do Česko-Slovenska v auguste 1968 odsúdil a považoval ho za nelegitímne medzinárodné porušenie našej suverenity. Okupácia Česko-Slovenska skomplikovala a zabrzdila náš spoločenský vývoj. Dosiahnuť po auguste rovnoprávnosť Slovenska s Českom v rámci federácie, resp. vytvorenie konfederácie sa ukázalo ako nereálne.

■ AUGUST 1968

Okupácia sovietskou armádou a tzv. normalizácia skomplikovala život mnohým predstaviteľom štátu, vedúcim osobnostiam obrodného procesu, vedeckej, spoločenskej a kultúrnej elite – medzi nimi aj profesorovi Kočtúchovi. Vylúčili ho zo strany. V roku 1971 musel odísť z Vysokej školy ekonomickej, opustiť katedru hospodárskej politiky na Národohospodárskej fakulte, nesmel prednášať a mal zákaz publikovania. Dva roky pracoval vo vývojovom pracovisku Slovnaftu a potom – až do roku 1989 – v Ústave ekonomiky a organizácie stavebníctva v Bratislave. Po novembri 1989 sa vrátil k pedagogickej a výskumnej práci na Vysokej škole ekonomickej, kde založil novú katedru synergetiky s multidisciplinárnym ekonomickým zameraním.

Vrátil sa aj do politiky. Kooptovali ho do SNR. Prevzal v nej vedenie národohospodárskeho výboru a pripravoval legislatívu pre transformáciu ekonomiky na trhové podmienky. Stal sa tiež poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR. V tomto období, ako už predtým v šesťdesiatych rokoch, presadzoval v politike také spolužitie Slovákov s Čechmi, kde by sme boli rovnocenní partneri. Viac bol naklonený ku konfederácii ako k federácii. Ani rozdelenie na dva samostatné štáty mu nebolo cudzie. Dokazoval, napriek vtedy panujúcej určitej nedôvere (a to tak na Slovensku, ako i vtedy ešte na federálnej úrovni v Čechách), že Slovensko aj ako samostatný štát bude hospodársky životaschopné. Dôvody tohto jeho tvrdenia i postoja vyplývali nielen z jeho viery, ale aj z poznatkov výskumu a z analýz dlhodobého vývoja slovenskej ekonomiky prakticky od roku 1939.

■ MAL PRAVDU

Skutočný vývoj slovenskej ekonomiky už v samostatnom suverénnom štáte po roku 1993 mu dal za pravdu. Nepotvrdili sa predpovede niektorých slovenských, ale najmä českých ekonómov, že Slovensko po krátkom čase samostatnosti hospodársky skolabuje. Tak ako to predpovedali českí emisní odborníci, neskolabovala ani slovenská koruna. Naopak, slovenské hospodárstvo aj po značnej strate predchádzajúcich trhov a dosť nepriaznivom rozdelení majetku bývalého spoločného štátu pre Slovensko sa prejavilo ako ambiciózne a životaschopné. Aj slovenská koruna sa za veľmi krátky čas stala plne konvertibilná a medzinárodne uznávaná.

Je veľká škoda pre Slovensko, že profesor Kočtúch sa dlhšie netešil z politickej a hospodárskej samostatnosti Slovenska a z jeho úspechov. V jeseni v roku 1991dostal počas rokovania Federálneho zhromaždenia v Prahe infarkt. Pracoval však ďalej, neustále s plnou vervou na novom politickom a hospodárskom usporiadaní Slovenska. Jeho srdce však nevydržalo dlho veľké pracovné nasadenie a politický nápor tohto obdobia. Zomrel 22. februára 1994 v Poprade.

Prečo treba písať o profesorovi Kočtúchovi a spomínať si na neho? Pretože bol jeden z tých, ktorí sa zaslúžili o našu štátnu samostatnosť. Svojou politickou angažovanosťou prispel k vzniku Slovenskej republiky a svojou tvorivou, výskumnou prácou sa pričinil o jej hospodárske napredovanie. A na takýchto ľudí by sme nemali zabúdať.

O profesorovi Slavomírovi Hvezdoňovi Kočtúchovi píšem aj ako o spolužiakovi z vysokoškolského štúdia. V rokoch po spoločnom štúdiu nás zas spájala spolupráca v pedagogickej a vo vedecko-výskumnej práci v oblasti ekonomickej teórie, v jej aplikácii a presadzovaní v hospodárstve a v spoločnosti.

Autor je profesor Ekonomickej fakulty TU Košice.

NÁZOR

V sieťach internetu

Peter SCHVANTNER

Paradoxom dneška je, že najčastejšími technickými partnermi, ale aj súpermi či nepriateľmi mladého človeka sú sociálne siete. Mladí trávia pri internete neprirodzene veľa času a svoje reálne okolie vnímajú čoraz menej a menej mu aj rozumejú. Mládež takto ľahko ovplyvňujú mnohé nepravdy, nekriticky vnímajú akúkoľvek propagandu, ktorej cieľom je dezinformácia a deformácia nielen národných hodnôt, ale najmä ich myslenia. Mládež na sociálnych sieťach sa ocitá v poručí dlhých rúk výrobcov verejnej mienky. V ich pomyselnej dielni sa podľa cielených receptov miesia a dávkujú pseudopravdy a rovnako pokrivené postoje pre tých, čo ešte nemajú rozvinuté kritické myslenie a životné skúsenosti. Nečudo, že tejto šaľbe ľahko podľahnú. Mladý človek je často ochotný na ich obhajobu viesť absurdnú diskusiu, ktorá v niektorých prípadoch vyznieva až smiešne, inokedy trápne, no neraz smeruje aj k urážkam, a boli sme už svedkami jej vyústenia až do tragických záverov.

Niekto môže namietať, že vo výchove zlyháva dôležitá úloha rodičov. Tí to však dnes tiež nemajú jednoduché. Musia udržať rodinu, zarábať v podmienkach, keď na to nie sú vždy podmienky, držať krok s rýchlo sa meniacimi požiadavkami i pri spoločenskom uplatnení a nárokmi v zamestnaní. Ťažko všetko hádzať na ich plecia. Veľký podiel na vzdelávaní i na výchove majú učitelia, ktorí na mládež vplývajú v školskom i mimoškolskom prostredí. Školstvo si dlhodobo nevie poradiť s problémom mechanického a faktografického vzdelávania a do praxe prichádzajú absolventi nielen bez potrebných vedomostí , ale aj rozvinutého kritického myslenia. Je dobré, keď majú študenti mnoho informácií, ale horšie je, keď ich nevedia použiť a uplatniť v reálnom živote.

Mladé Slovenky a Slovákov nikto k vlastenectvu cieľavedome, systematicky nevedie. Veď aj v pedagogických zboroch nájdeme dosť učiteľov, čo sú – mierne povedané – národne vykorenení, ba neraz túto vlažnosť či módne svetoobčianstvo otvorene demonštrujú a vychovávajú príkladmi, ktoré nám nie sú vlastné. Často sa zdôrazňuje americký patriotizmus, ktorý nám propaganda servíruje v najrozličnejších podobách. Pritom – ako sa vyjadril práve jeden zámorský politológ – to skutočné slovenské vlastenectvo je prirodzené a má podobu skôr tichej modlitby. A tu je dôležité vyzdvihnúť úlohu a činy najstaršej slovenskej kultúrnej ustanovizne – Matice slovenskej a jej mládežníckych zložiek. Musíme pomôcť školám zvyšovať národné povedomie detí a mládeže, aby sa úspešne zavŕšilo formovanie mladých osobností na prospešných členov slovenskej spoločnosti a štátu. Veď bez ďalšej mladej, vzdelanej, osvietenej a národne cítiacej generácie nebude ani Slovenska. Treba sa postaviť a budovať v človeku národné povedomie, ktoré má smerovať k zvýšeniu sebavedomia, aktivite, progresivizmu a aktívnej obrane národných práv, pretože tieto práva sú podmienkou slobody a budúcnosti aj mladých Slovákov. Treba vychovávať mladú generáciu tak, aby sme sa za svojich budúcich predstaviteľov nemuseli hanbiť. Je to naša úloha a treba ju splniť!

Mládež treba viesť k vzdelávaniu, ktoré obsahuje pravdivé informácie bez lží a zahmlievania. Inak tu nebudú podobné osobnosti, akými boli elity typu Matúša Dulu, Martina Rázusa, Andreja Hlinku či Štefana Marka Daxnera a mnohí ďalší. Máme jedinečnú príležitosť túto métu dosiahnuť a závisí to len a len od našej práce k vlastnému slovenskému národu. My teraz zodpovedáme za svoju budúcnosť. Nikto iný!

Autor je predseda dozorného výboru Mladej Matice.

Odovzdávanie symbolického kolíka v štafete mladých matičiarov v Prešove

Desiate valné zhromaždenie Mladej Matice

Silvia HRNČIAROVÁ, členka výboru Mladej Matice

„Pre ľudí pevného predsavzatia a vytrvalosti niet nemožnosti.“ Aj tento výrok Milana Rastislava Štefánika zaznel na desiatom historickom valnom zhromaždení záujmového matičného odboru Mladej Matice, ktoré sa konalo v Prešove 3. decembra 2016. Najdôležitejšie zhromaždenie mladých matičiarov za posledné tri roky sa uskutočnilo v aule Prešovskej univerzity, ktoré takto získalo ďalší symbolický rozmer.

Volebné obdobie mládežníckej zložky Matice slovenskej, ktorá od roku 1993 pôsobí medzi mládežou s cieľom podchytiť nastupujúce slovenské generácie a pritiahnuť ich k národnej i matičnej ceste, trvá práve tri roky. V súčasnosti je, žiaľ, jedinou mládežníckou vlasteneckou organizáciou, ktorá vyvíja národnú činnosť nielen prostredníctvom svojho ústredia, ale i v odboroch Mladej Matice vo všetkých krajoch Slovenska.

Zhromaždenie bolo o to dôležitejšie, že na ňom došlo k prirodzenej generačnej výmene. Členovia výboru i dozorného výboru, ktorí rozbiehali mladomatičnú činnosť v rokoch 2001– 2003 a boli zvolení do celoslovenských orgánov Mladej Matice v rokoch 2007 až 2010 pre vek prestali byť členmi MM. Práve túto generáciu reprezentovali Marián Gešper, Branislav Husár, Miroslav Gešper, Marek Hanuska a mnohí ďalší, ktorí sformovali mladomatičné hnutie a mnohokrát aj bez dostatočnej materiálnej podpory v zložitých matičných podmienkach – neraz takmer na zelenej lúke, zviditeľnili činnosť mladých matičiarov a dali jej zmysluplný obsah.

Mladí matičiari z celého Slovenska rokovali v metropole Šariša.

Slávnostné auditórium X. valného zhromaždenia MM v aule Prešovskej univerzity.

Na prešovskom valnom zhromaždení sa zúčastnilo takmer sto delegátov a hostí z rôznych odborov MM na Slovensku. Delegáti bilancovali aktivity, schvaľovali správy o činnosti a hospodárení i ďalšie dôležité dokumenty. Schválili aj základnú víziu mladomatičnej činnosti, ktorá bola prerokovaná na minulých zasadnutiach výboru, ako aj na národných zrazoch Mladej Matice a zvolili si nové orgány. Za nového predsedu MM bol už v prvom kole zvolený predseda OMM v Liptovskom Mikuláši Marek Nemec. Zvláštnosťou je, že mladí matičiari si aj podpredsedu volia priamo na valnom zhromaždení. Stal sa ním Mgr. Martin Hajník z OMM Kamenná Poruba. Za ďalších členov výboru boli zvolení: Ján Seman (OMM Dlhé Klčovo), Silvia Hrnčiarová (OMM Lučenec), Adam Polievka (OMM Banská Bystrica), Michal Tkáč (OMM Vranov nad Topľou), Patrik Polakevič (OMM Spišská Nová Ves), Tomáš Paprčka (OMM Liptovský Mikuláš), Daniel Gešper (OMM Vranov nad Topľou), Ondrej Baranec (OMM Zvolen), Jozef Sálus (OMM Liptovský Mikuláš), Miloslav Slávik (OMM Košice) a Martin Vaszarab (OMM Čachtice). Dozorný výbor MM: Peter Švantner (OMM Lučenec), Adam Gešper (OMM Hencovce), Ján Meričko (OMM Porúbka), Natália Kovaľová (OMM Spišská Nová Ves) a Dávid Serbinčík (OMM Sečovce).

Novozvolený predseda M. Nemec poďakoval za vytrvalú a obetavú prácu odchádzajúcemu výboru, zvlášť predsedovi Mariánovi Gešperovi. Zároveň vyzdvihol, že predchádzajúce dve volebné obdobia boli bohaté nielen na činnosť, ale že odchádzajúce vedenie permanentne pracovalo na ďalšej generácii, ktorá prevzala pomyselnú mladomatičnú štafetu. Záleží na nových orgánoch, či udržia túto pomyselnú vysokú latku.

V neposlednom rade výbor a VZ MM schválili v Prešove udelenie Ceny Mladej Matice. Aj keď cena samotná bola schválená už v roku 2013, výbor MM sa rozhodol udeľovať ju len vo výnimočných prípadoch raz za tri roky, a tým sa vyhnúť pre slovenské pomery typickej devalvácii ocenení – často masovo udeľovaných. Z členov MM môžu dostať cenu iba odchádzajúci mladí matičiari.

Za mimoriadne zásluhy na obrode mladomatičného hnutia udelili Cenu Mladej Matice JUDr. Mariánovi Gešperovi. Za aktívnu mladomatičnú činnosť bola udelená Cena MM Marekovi Hanuskovi, Miroslavovi Gešperovi, Branislavovi Husárovi, Martinovi Fejkovi, zo staršej generácie mladých matičiarov Viliamovi Komorovi.

Osobitne si mladí matičiari Cenou MM uctili starších matičiarov, ktorí nezištne dlhé roky podporovali Mladú Maticu, a to niekdajšiu vedúcu OP MS vo Vranove nad Topľou Magdu Prevendarčíkovú a riaditeľa D MS v Snine Ing. Jozefa Makariva. In memoriam sa držiteľom Ceny Mladej Matice stal novinár a spisovateľ Drahoslav Machala, jeden z mála úprimných priateľov Mladej Matice a účastník mnohých podujatí MM. Cenu za nebohého prevzala manželka Dáša Machalová.

Po valnom zhromaždení pokračovalo mladomatičné podujatie spomienkovou akciou Národovci na Prešovskom kolégiu, na ktorom si delegáti a účastníci pripomenuli význam mesta Prešova v národných dejinách. Predovšetkým národovcov, ktorí pôsobili buď v kolégiu, alebo neskôr v slovenskom Šariši: Jonáša Záborského, M. M. Hodžu, Janka Jesenského, P. O. Hviezdoslava a Antona Prídavka.

Programové dokumenty z valného zhromaždenia Mladej Matice v Prešove

Ciele a zámery Mladej Matice

Výbor záujmového odboru Mladej Matice

Záujmový odbor Mladá Matica pokračuje tam, kde ideovo skončili vo svojej práci naši národní velikáni. My nadväzujeme na myšlienkový odkaz Martina Rázusa a Andreja Hlinku i matičných osobností, ako boli národovci Štefan Moyses, Karol Kuzmány, ideológovia národného hnutia a jeho praktickí realizátori: Štefan Marko Daxner, Jozef Miloslav Hurban, Jur Janoška či Matúš Dula.

Cieľom Mladej Matice je uvedomelá vlastenecká slovenská mládež – hrdá na naše národné a kultúrne dedičstvo. Preto je nevyhnutná obnova kolektívnej historickej pamäti slovenského národa i mládeže, ktorú vážne narušili súčasné materialistické ideológie. S tým je spojený najdôležitejší cieľ: napomôcť výchovu novej národnej elity, ktorá prevedie slovenský národ cez súčasné dejinné križovatky, a tým splní svoju historickú úlohu.

Mladá Matica bude naďalej vykonávať na podporu týchto cieľov mnohovrstvové podujatia i činnosti: organizáciu národných akcií, poznávacích výletov pre mládež, realizáciu seminárov, scénických dramatizácií, prednášok a konferencií na historické, ale i súčasné témy. Mladá Matica bude pokračovať vlastnou iniciatívou v objavovaní zabudnutých národných osobností i historických udalostí. Neustále budeme propagovať život a dielo slovenských národovcov, a to nie ako samoúčelné spomínanie na minulosť, ale ako cennú inšpiráciu i ponaučenie do budúcnosti!

Mladá Matica nadviaže na minulé úspešné akcie a bude pokračovať v osvedčených celoslovenských národných zrazoch, v scénkach, divadelných dramatizáciách, športovej činnosti, ktoré sú pre mnohých prvotným záujmom o činnosť Mladej Matice, ale plnia aj úlohu získavania praktických skúseností so samostatnou prácou členov OMM. Nepovažujeme za samostatnú prácu, ak sa mládež iba pasívne zúčastňuje na národných podujatiach staršej generácie.

Odbory Mladej Matice majú aj dôležitú funkciu prípravy novej matičnej generácie pre fungovanie samotnej Matice slovenskej. Práve na úrovni odborov získajú členovia miestnych výborov prvé skúsenosti s organizáciou akcií, členských schôdzí, s prácou vo výboroch a dozorných výboroch, učia sa administratíve, ale aj vzájomnej komunikácii, jednotnému postupu a popri organizovaní akcií si automaticky osvojujú vedomosti zo života národa, spoločnosti, dejín a o Slovensku. Výchova samostatných mladých osobností je najdôležitejším poslaním Mladej Matice.

Mladá Matica ako záujmový odbor Matice slovenskej nevyvíja stranícku politickú činnosť, združuje mladých ľudí na podklade vlastenectva a národovectva aj z rôznych politických, spoločenských názorov či náboženských presvedčení. Nekompromisne však, ako kritické zhodnotenie minulosti, jednoznačne odmietame umelé materialistické a iné ideológie, ktoré narušali národnú spoločnosť, rodinu i národné hodnoty a ktorých skutočná podstata je iba manipulácia, ovládanie, nenávisť, túžba po moci i falošne ponímaná sloboda. Medzi ne jednoznačne patria: neoliberalizmus, neomarxizmus, anarchizmus, fašizmus, rasizmus a nacizmus.

Sme za národovectvo a kresťanské, občianske, demokratické, slovanské i sociálne hodnoty v národe, kultúre, politike i v slovenskej spoločnosti ako takej!

DESATORO MLADEJ MATICE

Veríme v neodňateľné právo slovenského národa na rozvoj vo vlastnom národnom štáte!

Veríme v národovectvo, kresťanstvo, Slovanstvo a skutočné sociálne i demokratické hodnoty.

Veríme v poslanie národného celku, ktorý je širšou rodinou každého jednotlivca. Odmietame materialistický egoizmus, ktorý deštruuje človeka i národnú spoločnosť a ponúka mu vidinu falošnej slobody!

Veríme v stáročné bratstvo a spoluprácu medzi slovanskými národmi!

Veríme v budúcnosť slovenského národa a v jeho obrodenie i znovuzrodenie!

Veríme v nutnosť zachovania čistoty slovenského jazyka a povinnosť posvätnej úcty každého Slováka k svojmu materinskému jazyku!

Veríme v právo aktívnej obrany slovenského národa za zachovanie svojej osobitej národnej kultúry, štátnosti i jazyka.

Veríme v odkaz velikánov slovenských národných dejín a ich oprávnenie stať sa trvalými vzormi pre každého člena slovenského národného spoločenstva!

Veríme v poslanie Matice slovenskej brániť, zjednocovať slovenské národné spoločenstvo a udržovať jeho kolektívne národné vedomie i pamäť!

Veríme v poslanie Mladej Matice ako predvoja a obroditeľa novodobého matičného i národného hnutia!

MATIČNÉ DEPEŠE

Hurban v Košiciach

Členovia Matice slovenskej v Košiciach si spoločne s predstaviteľmi iných straníckych, spoločenských a kultúrnych organizácií a za účasti významných osobností metropoly východu pripomenuli dvadsiate štvrté výročie vzniku Slovenskej republiky v Radničnej sále mestskej časti Košice-Staré Mesto.

Po štátnej hymne a vystúpení speváckej skupiny Matičiarky predniesol hlavný prejav predseda MO MS Košice Ján Buleca. Na jeho vystúpenie nadviazal podpredseda Matice slovenskej Marián Gešper a ďalší rečníci. Za hojnú účasť a vystúpenia poďakoval riaditeľ košického D MS Michal Matečka, ktorý tézovito zhodnotil činnosti inštitúcie i národnej ustanovizne v uplynulých mesiacoch, ale tiež predostrel vízie do budúcnosti s konkrétnym výhľadom na rok 2017, ktorý je venovaný J. M. Hurbanovi. D MS Košice pri tejto príležitosti pripravuje slávnostné odhalenie busty tomuto národovcovi na Hlavnej ulici v Košiciach. Zároveň ocenil čestným diplomom a vecným darom starostu MČ Košice-Sídlisko Ťahanovce Cyrila Betuša za jeho prínos a aktívnu spoluprácu na prospech Matice slovenskej.

Podujatie ukončila matičná hymna Kto za pravdu horí.

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS v Košiciach

O Cenu tovarišstva

Literárny klub Bernolák pri MO MS v Trnave v spolupráci s mestom Trnava, Divadlom Jána Palárika, Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave a redakciou dvojtýždenníka KULTÚRA v Bratislave vyhlásili XIX. ročník celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva. Autori v troch vekových kategóriách (I. – do 15 rokov, II. – od 16 do 30 rokov a III. od 31 rokov vyššie) súťažia so svojou doteraz nepublikovanou poéziou a prózou. Zaslať možno 5 básní alebo krátke prózy do rozsahu 5 strán, t. j. 150 riadkov na adresu: Miestny odbor Matice slovenskej, Trojičné námestie 2, v DJP, 917 01 Trnava s označením Literárna súťaž. Príspevky treba zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäté do štyroch samostatných častí, pričom na vrchnom liste v pravom hornom rohu treba uviesť presné údaje: meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu , žáner – poézia, próza, a tiež názov práce. Viac informácií o súťaži získate na čísle 0905/852788. Uzávierka súťaže je 17. marca 2017.

(red)

Rok Dobrianskeho

V decembri tohto roka uplynie dvesto rokov od narodenia významného buditeľa a politika Adolfa Dobrianskeho, o ktorom sa zvykne hovoriť ako o Štúrovi Rusínov. V uhorskom sneme obhajoval práva menšín – nielen rusínskej, ale aj slovenskej, a bol spoluzakladateľom Matice slovenskej. Predstavitelia rusínskej menšiny si chcú uctiť jeho pamiatku vyhlásením Roka Dobrianskeho. Spomienkové podujatia sa sústredia do Rudlova, kde sa Dobriansky narodil, do Čertižného, kde žil a je pochovaný, a vyvrcholia v Prešove na sklonku roka odbornou konferenciou. Tamojšie Rusínske divadlo opäť naštuduje Horákovu inscenáciu Adolf Ivanovič Dobriansky, na vydanie sa pripravuje niekoľko príležitostných publikácií a vyhlasovatelia si predsavzali zachrániť aj rodný dom Dobrianskeho v Rudlove v okrese Vranov nad Topľou. Vyše dvestoročná fara patrí gréckokatolíckej cirkvi, v súčasnosti sa nevyužíva, je v zlom stave a pred úplným zánikom by ju zachránilo, ak by rusínski aktivisti získali zamýšľanou zbierkou dosť prostriedkov a zriadili v nej pamätnú izbu tomuto slávnemu rodákovi.

(se)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

NATO je tu!

Rečnil som na dvoch mítingoch na Hviezdoslavovom námestí proti prítomnosti cudzích vojsk u nás, lebo dobré časy pre národ a pre Maticu neboli v časoch, keď boli u nás cudzí vojaci. Keď najprv v lete 1919 a potom v marci 1939 prišli k nám Maďari, v auguste 1944 Nemci, keď v roku 1968 navštívili nás na dvadsaťdva rokov sovieti (pri ich odchode bol som splnomocnencom slovenskej vlády pre usporiadanie nemalých nákladov spojených s likvidáciou ich pobytu). Uplynulo dvadsaťšesť rokov a potichučky, bez fanfár a bez ohľadu na našu mienku vznikla vo Vajnoroch vojenská základňa, „malé veliteľstvo" NATO. Stalo sa to vo vysokom stupni utajenia, akoby k nám prichádzali zlodeji.

Po svojom starom otcovi som zdedil „sedliacku logiku". Jej podstata je jednoduchá: najprv zisti, kde ťa tlačí päta, a podľa toho konaj. Ak máš v tej päte tŕň, vytrhni si ho a neber prášky na utíšenie bolesti. Ak ti do otvorených dverí chce vkročiť nežiaduci návštevník, zataras dvere! Príchod vojakov NATO do Vajnôr mi do tejto logiky nijako nezapadá. Tŕň z päty nám nevytrhnú (nijaký nemáme) a príchodu zlodejov nezabránia, nijakí zatiaľ sem nesmerujú. Je jediným vysvetlením to, že generáli nám chcú premeniť Slovensko na kasárne a možno budúci bojový priestor?

Ak nás neklamú, lebo médiám sa už ťažko verí, NATO a ťažká americká technika prichádzajú aj do Poľska, a počuť, že dokonca i naši vojaci posilnia NATO v severských štátoch, v Lotyšsku či Litve. Prečo to? Veď ak naozaj nie je NATO „zastaranou organizáciou" (slová nového US prezidenta), ale potrebnou obrannou organizáciou, nech bráni južnú hranicu Európy pred inváziou všelijako pomenovaných imigrantov, ktorým nič dobré z očí neveští! Tam má Európa tŕň v päte, stade sa sem valia nevolaní (či volaní?) hostia. Prečo všetka tá sila a technika nesmeruje do Grécka a Talianska? Predsa tu nás omína päta!

Ak Matica slovenská má právo vyslovovať kritické súdy na adresu rôznych počinov, ktoré sa na Slovensku dejú, ak sa to od nás očakáva, potom ako jej predseda s plnou vážnosťou vyhlasujem, že utajená vajnorská operácia z 24. januára 2017 nemôže nevojsť do dejín ako chyba našich politikov. Či už vo Vajnoroch pásku strihali, alebo nestrihali.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
·tasr·

V martinskej Neografii vytlačili najväčšiu knihu na Slovensku

Štvrťmetráka futbalovej aj tlačiarenskej slávy

Michal BEŇADIK – Foto: Juraj GAVURA

Uprostred vlaňajšieho leta v martinskej tlačiarni Neografia pracovali na splnení ojedinelej objednávky od holandského zákazníka Exklusive art books, ktorý si tu objednal tlač unikátnej knihy Feyenoord Rotterdam – De Grootste, čo je názov tamojšieho slávneho futbalového klubu, ku ktorému celkom po zásluhe patrí aj prívlastok najväčší. A potvrdiť to mala aj táto reprezentatívna klubová „kronika" svojimi parametrami, ktorej výtlačok v minulých dňoch dostali martinskí tlačiari darom na potvrdenie ich profesionálnych kvalít.

Podľa dostupných informácií ide o doteraz najväčšiu knihu vytlačenú na Slovensku. Pritom nešlo o niekoľkokusový ručne produkovaný unikát, ale o priemyselne vyrobenú a komerčnú publikáciu v náklade tisíc kusov.

■ POLYGRAFICKÁ RARITA

V zbierkach Slovenského národného múzea v Bratislave evidujú ako najväčšiu knihu na Slovensku publikáciu The Birds of America, ktorá je reprintom starej nemeckej knihy a má rozmery 100 krát 68 centimetrov a hmotnosť 15 kilogramov. Kniha Feyenoord Rotterdam – De Grootste, ktorú tlačili v Neografii a ručne knihársky spracovávali v špecializovanej knihárni v Taliansku, má spolu s doskami formát 52 krát 52 centimetrov, hrúbku 8,5 centimetra a hmotnosť vyše 25 kilogramov. Predajná cena knihy je 990 eur!

Publikácia je určená pre holandské vydavateľstvo Jana Bola, ktoré sa špecializuje na edíciu kníh s vysokou pridanou hodnotou a prémiovým spracovaním. Pre tohto zákazníka už Neografia tlačila okrem iných aj knihu Big green egg book.

V Neografii sa tlačili jednotlivé hárky knihy na novom veľkoformátovom ofsetovom tlačovom stroji Heidelberg XL 145. Vedúci prevádzky Boris Jesenský na margo tejto nie každodennej výroby uviedol: „Ak chceme tlačiť takéto náročné reprodukcie, musíme venovať výrazne väčšiu pozornosť prípravným procesom pred samotnou výrobou. Oceňujem, že napriek zmenám počas výroby a náročnosti sme dokázali tlač tejto knihy zvládnuť. Zákazky takejto náročnosti určite posunú všetkých zúčastnených – od tlačiarov, majstrov a aj obchodníkov k zvyšovaniu profesionálnej odbornosti. Verím, že čo je dnes náročné, môže byť v budúcnosti štandardný výrobný proces."

Raritný darček holandského vydavateľa martinským tlačiarom.

Odchodný expert Peter Temniak , ktorý pracoval na zákazke, o jej realizácii povedal: „Získanie takejto zákazky znamenalo viac ako polročnú komunikáciu so zákazníkom. Zákazníka sme museli presvedčiť nielen cenou, servisom, ale aj schopnosťou vedieť zvládnuť takýto unikátny projekt. V konečnom dôsledku objednávateľ vysoko ocenil výslednú tlač produktu, profesionálny prístup tlačiarov a vyriešenie problémov, ktoré pri tlači nastali. Aj vďaka prístupu všetkých zúčastnených pracovníkov znamenala kniha De Grootste pre nás nielen nové skúsenosti, ale aj neoceniteľnú referenciu."

Podľa neoficiálnych informácií sa len za prvý mesiac predalo z celkového nákladu tisíc kusov okolo päťsto exemplárov unikátnej knihy! Jej zrod bude navždy spätý s Neografiou a Martinom.

Siedmy výstup na Pánsku Javorinu

Text a foto: Jozef KORÁL

Predposledný deň roka 2016 členovia a priatelia Odboru Mladej Matice z Veľkých Hostí absolvovali tradičný výstup na Pánsku Javorinu v pohorí Považského Inovca. Pod vedením skúsených členov odboru Martina Malánika a Juraja Dúckeho už po siedmy raz vystúpili na vrchol Pánskej Javoriny (942,6 metra nad morom). Mrazivé, no slnečné počasie im umožnilo krásny výhľad z tamojšej rozhľadne od Jaslovských Bohuníc až po končiare Nízkych Tatier.

Počas podujatia tiež rekapitulovali činnosť v uplynulom roku a pripomenuli si športové a spoločensko-kultúrne akcie a národovecké aktivity, ktoré zaujali nielen obyvateľov obce Veľké Hoste, ale aj širší región. Mladí matičiari sa ubezpečili, že pracovať pre národ sa dá v rôznych podmienkach a zaujať širokú verejnosť národnou ideou aj v súčasnosti, najmä ak sa za vzájomnú spoluprácu odušev-nia aj obecné samosprávne orgány, spoločenské a kultúrne organizácie v regióne. Ako pri tejto príležitosti odznelo, v nastolenom kurze treba pokračovať, matičné podujatia neustále inovovať, ale aj rozširovať pole pôsobnosti činnosti odboru a členskej základne odboru a Matice slovenskej ako takej.

Partia mladých matičiarov na tradičnom výstupe v pohorí Považského Inovca.

PRIPOMÍNAME SI

4. februára

– sedemdesiat rokov, čo Národný súd odsúdil na trest smrti J. Gašparíka, náčelníka Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy v Novom Meste nad Váhom (1947)

5. februára

– pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi sa v Báčskom Petrovci narodil náš najvýznamnejší pedagóg a historik pedagogiky na prelome 19. a 20. storočia Ján Kvačala (1862 – 1934), člen viacerých svetových vedeckých spoločností a uznávaný odborník na dielo a odkaz Jána Amosa Komenského; v Bratislave je po ňom pomenovaná ulica v štvrti „500 bytov"

– tridsaťpäť rokov od smrti národného umelca Viliama Záborského (1920 – 1982), člena Činohry SND, vynikajúceho recitátora s basbarytónovým hlasom; staršie generácie si pamätajú najmä jeho nezabudnuteľný prednes historického vystúpenia Ľudovíta Štúra v uhorskom sneme na obranu Slovákov a iných utláčaných národov v Uhorsku, ktorých dovedna bolo dvakrát toľko ako Maďarov

8. februára

– stopäť rokov, čo sa narodil hudobný skladateľ, šéf opery SND a začas aj riaditeľ SĽUK-u Šimon Jurovský (1912 – 1963)

– prof. Jozef Ciller, dlhoročný pedagóg Vysokej školy výtvarných umení, scénický a kostýmový výtvarník má sedemdesiatpäť rokov

9. februára

– herečka Zuzana Tlučková má okrúhle jubileum

10. februára

– pred sto osemdesiatimi rokmi (1837) podpredseda Spoločnosti česko-slovanskej Ľudovít Štúr navrhol založiť Maticu slovenskú; vedenie Spoločnosti vtedy jeho návrh zamietlo ako neuskutočniteľný, návrh sa realizoval až takmer o tri desaťročia

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel filozof Július Strinka (1928 – 1997), jeden zo zakladateľov mládežníckeho denníka Smena, ktorý mal veľkú úlohu v obrodzovacom procese spoločnosti v šesťdesiatych rokoch minulého storočia, v čase normalizácie bezpečnosťou sledovaný disident (spomína sa v niekoľkých memoároch odporcov režimu, posledne v denníkoch M. Várošša Deň za dňom samota), po novembri 1989 predseda Helsinského výboru na Slovensku

– poslanec Národnej rady SR Ján Budaj, autor a zostavovateľ knižne vydaného spoločenského protestu proti normalizácii Bratislava Nahlas (publikácia bola prvou lastovičkou slovenskej „glasnosti"), tribún novembrových zhromaždení v Bratislave v roku 1989 a vedúca osobnosť Verejnosti proti násiliu má šesťdesiatpäť rokov

(jč)

Matičiarkou do posledného dychu

Medzi výrazných a významných matičiarov, ktorí našej najstaršej celonárodnej ustanovizni odovzdali celý život až do posledných chvíľ, čo uvádzame bez akéhokoľvek pátosu, patrí aj PhDr. Genovéva GRÁCOVA, rodená Hamzová, ktorá sa narodila 27. októbra 1940 vo Vrútkach a v Matici slovenskej v Martine začala pracovať hneď po skončení strednej školy v roku 1959.

Bola redaktorka a zástupkyňa šéfredaktora kultúrno-spoločenského dvojtýždenníka Matičné čítanie. Neskôr pôsobila ako zástupkyňa šéfredaktora časopisu Slovensko. Ako šéfredaktorka, resp. vedúca v matičnom vydavateľstve za jedenásť rokov pripravila stovky kníh, zborníkov či inej tlače. Od roku 1991 až do odchodu na dôchodok pracovala v matičnom pracovisku pre zahraničných Slovákov.

PhDr. Genovéva Grácová odišla do večnosti vo veku sedemdesiatšesť rokov na začiatku tohto roka 16. januára.

Večná jej pamiatka a blažený pokoj!

Viliam KOMORA
Foto: archív MS

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V poslednom vlaňajšom čísle SNN 51 – 52 sme sa vás v našom kvíze pýtali, ako dlho stál na čele Matice slovenskej Vladimír Mináč st. Správna odpoveď mala znieť: šestnásť rokov. Spomedzi tých, čo na otázku správne odpovedali, sme vyžrebovali týchto výhercov knižných cien: Michal Drabik, Pozdišovce; Jozef Miko, Michalovce; Agnesa Markovičová, Kamienka (pri Starej Ľubovni).

● Dnešná otázka by vám nemala robiť nijaké problémy. Nedávno zomrel v USA posledný americký astronaut z vesmírnej misie APOLLO, ktorý sa prechádzal po povrchu Mesiaca. Nás napĺňa hrdosťou, že mal slovenské korene. Aké je jeho meno?

Odpovede nám posielajte na známu redakčnú adresu (uvedenú aj v tiráži SNN) našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej s označením Čitateľská súťaž do 6. februára 2017.

(se)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.